

Opinnäytetyö (AMK)
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipalvelutyö

Hertta Askinen ja Päivi Lakkala

TURUN KAUPUNGIN
PERUSOPETUKSEN AAMU- JA
ILTAPÄIVÄTOIMINNAN JA KOULUN
MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Hertta Askinen ja Päivi Lakkala

TURUN KAUPUNGIN PERUSOPETUKSEN AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINNAN JA KOULUN MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan vuonna 2011 voimaantulleissa perusteissa edellytetään perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välistä moniammatillista yhteistyötä. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää Turun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välisen yhteistyön toteutumista toimintakaudella 2011–2012. Tutkimus kartoitti yhteistyötä tukevia tekijöitä sekä yhteistyön haasteita. Lisäksi tutkimuksella selvitettiin millaisissa asioissa yhteistyö aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välillä on hyödyllistä ja miten yhteistyötä voitaisiin jatkossa kehittää.

Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena. Kysely lähetettiin Turun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan vastuuohjaajille ja niille opettajille, joiden oppilaita osallistuu Turun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen järjestämään aamu- ja iltapäivätoimintaan. Kysely sisälsi sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä. Tutkimusaineisto analysoitiin laadullisella sisällönanalyysillä.

Tutkimustulosten mukaan aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välinen moniammatillinen yhteistyö jakautui yleisistä asioista tiedottamiseen sekä lapsen hyvinvointia ja kodin kasvatustyötä tukevaan yhteistyöhön. Yhteistyön toteutumista tukivat molemmin puolinen arvostus, koulun henkilökunnan ja aamu- ja iltapäivätoiminnanohjaajien yhteiset palaverit, aamu- ja iltapäivätoiminnan toimipisteen ja koulun sijainti lähellä toisiaan, koulunkäynnin ohjaajan yhteistyötä kehittävä rooli, vanhempien myönteinen suhtautuminen yhteistyöhön ja työnantajan tuki. Haasteina olivat arvostuksen ja yhteisen ajan puute, tiedonsiirtoon liittyvät ongelmat, konkreettisten toimintamallien puute, aamu- ja iltapäivätoiminnan toimipisteen ja koulun sijainti etäällä toisistaan ja vanhempien negatiivinen suhtautuminen yhteistyöhön.

Tutkimustulokset toivat esiin, että moniammatillinen yhteistyö aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välillä sekä yleisissä että lapsen hyvinvointia ja kodin kasvatustyötä tukevilla asioilla edesauttaa lapsen myönteistä kehitystä. Yhteistyötä kehittäisivät esimerkiksi aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun henkilökunnan väliset palaverit, koulun henkilökunnan parempi tietoisuus aamu- ja iltapäivätoiminnasta ja tämän myötä nouseva arvostus.

ASIASANAT: Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet, moniammatillinen yhteistyö, perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Bachelor of Social Services | Social Services

November 2012 | Total number of pages 42

Instructor Liisa Pirinen

Hertta Askinen ja Päivi Lakkala

MULTIPROFESSIONAL COLLABORATION BETWEEN THE MORNING AND AFTER- NOON ACTIVITIES AND THE SCHOOLS IN THE CITY OF TURKU

The schools and the providers of morning and afternoon activities are according to the National framework for before- and after-school activities in basic education 2011 the obliged to cooperate. The aim of this thesis is to see how the multiprofessional collaboration between the morning and afternoon activities held by the Youth Work Centre of the City of Turku and the local schools is working at the moment. The research focuses on factors supporting the collaborations and on the challenges for this cooperation. The research is aimed to find out in what areas the collaboration is necessary and fruitful and how it can be developed further.

The research was conducted as a survey. The questionnaire was sent out to the leading instructors at the morning and afternoon activities of the Youth Work Centre of the City of Turku as well as to the teachers who have pupils participating in the afternoon activities. The questionnaire had both open-ended and closed-ended questions. The research material was examined mainly through qualitative content analysis.

According to the results of the survey the cooperation stretched from the informing of general things to discussing the welfare of the children and supporting the families in their parenting. A mutual respect as well as meetings between the teachers and personnel of the morning and afternoon activities was seen to strengthen the collaboration. Other strengthening factors were a positive attitude from parents and support from the employer. The main challenges were lack of respect and mutual time, problems with passing information, the lack of concrete working patterns and a possible negative attitude from the parents regarding the cooperation.

The research results showed that it is beneficial to have a good cooperation between the morning and afternoon activities and the schools, for both the welfare of the children and for supporting the parenting in the families. For example meetings between the schools and the providers of morning and afternoon activities would help building the collaboration. The respect would rise whether the schools had a better understanding and knowledge of the morning and afternoon activities.

KEYWORDS: The morning and afternoon activities, the multiprofessional collaboration between, National Finnish framework for before- and after-school activities in basic education 2011

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 PERUSOPETUKSEN AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINTA	8
2.1 Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta	8
2.2 Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan historia	9
2.3 Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoimintaa ohjaava lainsäädäntö ja rahoitusperusta	10
2.4 Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan palvelutuotanto	12
2.5 Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta Turussa	14
3 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ	17
3.1 Moniammatillisen yhteistyön tunnusmerkkejä	17
3.2 Moniammatillisen yhteistyön haasteita	18
3.3 Moniammatillinen yhteistyö perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnassa	19
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	21
4.1 Tutkimuksen tarpeellisuus	21
4.2 Tutkimuksen tavoite ja tutkimustehtävät	22
4.3 Tutkimusmenetelmät ja aineiston hankinta	23
4.4 Tutkimuksen kulku	24
4.5 Tutkimusaineiston käsittely ja analyysi	25
5 TUTKIMUSTULOKSET	27
5.1 Vastaajien perustiedot	27
5.2 Yhteistyö perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välillä toimintakaudella 2011–2012	28
5.3 Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun yhteistyön toteutumista tukevat asiat	31
5.4 Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun yhteistyön haasteet	33
5.5 Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun yhteistyötä kehittäviä keinoja	35
5.6 Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun yhteistyön hyödyt	36
6 TUTKIMUKSEN YHTEENVETO	37
6.1 Tulosten yhteenveto	37
6.2 Kehittämisehdotukset	39
6.3 Tutkimuksen arviointi	40
LÄHTEET	42

LIITTEET

Liite 1. Kysely perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan vastuohjaajille

Liite 2. Kysely opettajille

Liite 3. Saatekirje perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan vastuohjaajille

Liite 4. Saatekirje opettajille

Liite 5. Tutkimuksen kulku

KUVIO

Moniammatillinen yhteistyö perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan
järjestämisessä

20

1 JOHDANTO

Tutkimuksemme tarkoitus on selvittää Turun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen järjestämän perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välisen yhteistyön toimivuutta toimintakaudella 2011–2012. Tutkimus tuottaa myös kehittämissuhteita, joiden avulla moniammatillisen yhteistyön toteutumista voidaan jatkossa tukea.

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta on ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilaille ja muiden vuosiluokkien erityisopetukseen siirretyille ylempien luokka-asteiden koululaisille järjestettävää perusopetuslain alaista toimintaa. Aamu- ja iltapäivätoiminnan lähtökohtana on tukea kodin ja koulun kasvatustyötä sekä lapsen tunne-elämän kehitystä ja eettistä kasvua. Turussa aamu- ja iltapäivätoimintaa koordinoi nuorisotoimi.

Lapsi voi viettää aamu- ja iltapäivätoiminnassa päivittäin useita tunteja, jopa enemmän kuin koulussa. Jotta lapsi saisi parhaan mahdollisen kokonaisvaltaisen tuen päivän aikana, moniammatillisen yhteistyön toteutuminen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välillä on ensiarvoisen tärkeää. Yhteistyötä edellytetään aamu- ja iltapäivätoimintaa ohjaavassa asiakirjassa, vuonna 2011 voimaanastuneessa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteissa. Moniammatillisen yhteistyön merkitys on esillä myös perusopetuksen opetussuunnitelmassa ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun kerhotoiminnan laatuksissa. Myös Turun kaupungin perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan vuoden 2011 toimintasuunnitelmassa korostetaan koulun kanssa tehtävän yhteistyön tärkeyttä.

Yhteistyön toteutumista Turussa ei ole aikaisemmin tutkittu. Yhteistyön kehittäminen edellyttää tietoa nykyhetken tilanteesta. Tutkimus kartoittaa yhteistyötä tukevia tekijöitä ja haasteita sekä tuottaa kehittämissuhteita.

Tutkimuksen tietoperustassa kuvailemme perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoimintaa yleisesti ja toiminnan paikallista toteutumista Turussa. Lisäksi avaamme moniammatillisen yhteistyön käsitettä.

Toteutimme tutkimuksen kyselytutkimuksena. Kysely sisälsi sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä. Kysely tehtiin toukokuussa 2012 Turun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan vastuuhjaajille ja aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuvien koululaisten opettajille. Tutkimusaineisto on analysoitu laadullisella sisällönanalyysilla.

Tutkimustuloksista selvisi, että Turun nuorisoasiainkeskuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välisen yhteistyön toteutumisessa toimintakaudella 2011-2012 oli suuria toimipistekohtaisia eroja. Toivomme, että tutkimuksemme auttaa Turun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen järjestämän aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajia ja opettajia tukemaan toisiaan yhteisessä kasvatustehtävässä.

2 PERUSOPETUKSEN AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINTA

2.1 Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta on ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilaille sekä muiden vuosiluokkien erityisopetukseen siirretyille ylempien luokka-asteiden oppilaille järjestettävää perusopetuslain säätämää toimintaa. Aamu- ja iltapäivätoiminnan peruslähtökohta on turvallisen kasvuympäristön tarjoaminen lapselle ennen tai jälkeen koulupäivän. Aamu- ja iltapäivätoiminnan tehtäviä ovat lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen, vapaa-ajan toiminnan ohjaaminen, sosiaalinen vahvistaminen ja varhainen puuttuminen. (Opetushallitus 2011, 5.)

Aamu- ja iltapäivätoiminta rakennetaan jatkumona varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kasvatustehtävälle. Sen lähtökohtana ovat perusopetuksen yleiset kasvatustavoitteet. Toiminnalla on myös oma erityisluonteensa, jossa painottuu laadukas ja monipuolinen vapaa-ajan toiminta. Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan keskeinen tavoite on myös jatkuva toiminnan kehittäminen. (Ohjaajan perehdyttämiskansio, 14.)

Aamu- ja iltapäivätoiminnan tarkoituksena on luoda perusta hyvälle vapaa-ajanviettotavoille ja tukea perheitä kasvatustehtävän toteuttamisessa. Lapselle tarjotaan turvallinen ympäristö, jossa hänellä on mahdollisuus lepoon sekä aikuisen ohjauksessa osallistua monipuoliseen ja virkistävään toimintaan. Aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteissa painotetaan sitä, että vaikka lapsuudessa ja varhaisnuoruudessa itsenäisyys vähitellen lisääntyy, lapsi tarvitsee vielä aikuisen turvaa, läsnäoloa ja ohjausta. (Parkkinen 2006, 13.)

Aamu- ja iltapäivätoiminnan pyrkimyksenä on osallisuuden ja tasa-arvon edistäminen sekä syrjäytymisen ennaltaehkäisy (Koivula 2006, 80). Aamu- ja iltapäivätoiminta voi osaltaan myös syventää yhteisöllisyyden kokemusta ja mahdollistaa kaveruussuhteiden ylläpidon ja muodostumisen (Valanne 2006, 78).

Aamu- ja iltapäivätoiminnalla ei kuitenkaan ole omaa itsenäistä profiilia. Toiminta on istutettu jo olemassa olevien instituutioiden osaksi ja ne ovat lyöneet vahvan leimansa toiminnan luonteeseen. (Strandell 2012, 253.) Tutkija Strandell kuvailee aamu- ja iltapäivätoiminnan profiilia epämääräiseksi. Hänen mielestään se johtuu yhteiskunnallisesta ja lapsipoliittisesta epävarmuudesta. Epävarmuus näkyy epätietoisuutena siitä, mihin aamu- ja iltapäivätoiminnalla tarkkaan ottaen pyritään ja mikä sen aseman tulisi olla lasten elämässä. Strandellin mukaan tavoitteiden epämääräisyyttä vahvistaa se, että aamu- ja iltapäivätoiminta on rakennettu väljän sekamallin pohjalle ja palvelun tuottajille on annettu paljon tilaa määritellä toiminnan sisältö ja puitteet. Lisäksi tästä kertoo toiminnan sijoittaminen tiloihin jotka on suunniteltu muita tarpeita ajatellen. (2012, 99.) Se, minkälaisiin tiloihin lapset sijoitetaan ja millä tavalla, heijastaa syvemmillä olevia näkemyksiä lapsista, lapsuudesta sekä aikuisten välisistä suhteista (Holloway ja Valentine 2000, Strandellin 2012 mukaan, 252).

2.2 Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan historia

Perusopetuksen aamu- iltapäivätoiminnan juuret ovat koulun kerhotoiminnassa. Koulujen kerhotoiminnan perusta luotiin jo 1800-luvulla. 1950-luvulla kansakoululakien uudistus loi koulujen kerhotoiminnalle uusia mahdollisuuksia. Kerhotoiminta lisääntyi tasaisesti 1940-1950 -luvuilla. Vuonna 1968 opetusministeriö asetti toimikunnan selvittämään vapaaehtoisen kerhotyön ja nuorisotyön asemaa sekä sen järjestämistä ja johtamista peruskoulussa. Oppilaskerhojen ja nuorisokerhojen järjestäminen tuli mukaan myös peruskoulua koskevaan lainsäädäntöön. Hallituksen esityksessä eduskunnalle katsottiin, että koulun kerhotoiminnalla voitaisiin täydentää koulun kasvatus- ja opetustehtävää sekä parantaa oppilaan koulunkäyntimotivaatiota. 1980-luvulla kerhotoimintaan osoitettiin lisävoimavaroja, mikä näkyi kerhojen määrän kasvuna sitten, että 1990-luvun alussa kerhoja oli lähes 20 000. Koulujen kerhotoiminta kääntyi kuitenkin laskuun 1990-luvun alkupuolella taloudellisen laskusuhdanteen vaikutuksesta. (Opetusministeriö 2006, 4.)

Vuonna 2001 opetusministeriö perusti työryhmän tarkastelemaan aamu- ja iltapäivätoiminnan toiminnan tilaa ja järjestämistä. Työryhmän tehtävä oli laatia ehdotus valtioneuvoston periaatepäätökseksi aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisestä. Ehdotuksen tuli sisältää lasten ja nuorten tarpeita vastaavan aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämistä koskeva työn- ja vastuunjako sekä rahoitusperusteet ja muut tarvittavat periaatteelliset linjaukset. Työryhmä teki elokuussa 2002 ehdotuksen valtioneuvoston periaatepäätökseksi aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämislinjoista ja määrittä aamu- ja iltapäivätoiminnan joko päivittäiseksi toiminnaksi tai kerhotoiminnaksi. (Uoti 2006, 9.)

Kevään 2003 eduskuntavaalien yhdeksi teemaksi nousi aamu- ja iltapäivätoiminta ja sen järjestäminen. Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelma edellytti, että hallitus valmistelee lainsäädännön aamu- ja iltapäivätoiminnasta siten, että perusopetuksen ensimmäisen ja toisen luokan sekä erityisopetuksen oppilaille tarjotaan heidän tarvitsemaansa aamu- ja iltapäivätoimintaa vuoden 2004 syksystä lähtien. Hallitus antoi aamu- ja iltapäivätoimintaa koskevan lakiehdotuksen eduskunnalle syksyllä 2003. Lukuisten asiantuntijoiden ja järjestävien tahojen kuulemisen jälkeen astui voimaan aamu- ja iltapäivätoiminnan lainsäädäntö 1.8.2004. (Uoti 2006, 10.)

2.3 Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoimintaa ohjaava lainsäädäntö ja rahoitusperusta

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoimintaa koskeva perusopetuslain 8 a luku ja opetushallituksen vahvistama perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet muodostavat aamu- ja iltapäivätoiminnan perustan. Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet on kansallinen ohjausasiakirja, jonka mukaan aamu- ja iltapäivätoiminta kunnissa tulee järjestää. (Parkkinen 2006, 14.)

Aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteissa määritellään aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Lisäksi siinä käsitellään aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisen lähtökohtia, erityisopetuksen otettujen ja siirrettyjen

oppilaiden aamu- ja iltapäivätoimintaa sekä toimintasuunnitelman laatimista. (Uoti 2006, 14.) Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet astuivat voimaan 1.8.2011. Opetushallitus valmisteli perusteiden uudistamisen laajassa yhteistyössä toiminnan järjestäjien ja keskeisten sidosryhmien kanssa. (Suomen kuntaliitto 2012.)

Aamu- ja iltapäivätoiminnan toteuttamisen luotettavuuden ja laadukkuuden kannalta tärkeitä säädöksiä ovat myös laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä ja 1.1.2005 voimaantullut opetushallituksen päätös aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinnon perusteista. Myös kuntalain ja lain julkisista hankinnoista sisältämät säännökset tulevat sovellettaviksi aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestettäessä ja siihen kuuluvia ja liittyviä palveluja toteutettaessa ja tuotettaessa. (Uoti 2006,10.)

Lastensuojelulaki velvoittaa aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön palveluksessa olevaa henkilöä ilmoittamaan viipymättä salassapitosäännösten estämättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he tehtävässään ovat saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä. (Lastensuojelulaki 2012, 25 §.) Ilmoitusvelvollisuus liittyy tehtävän hoitamisessa saatuihin tietoihin riippumatta siitä, onko tiedot saatu virka- tai työsuhteessa vai itsenäisenä ammatinharjoittajana. Lisäksi ilmoitusvelvollisuus koskee luottamustointa hoitavia henkilöitä. (Sosiaaliportti, 2012.)

Aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen on kunnille yhä vapaaehtoista. Jos kunta järjestää perusopetuslain mukaista aamu- ja iltapäivätoimintaa, se saa toimintaan valtionosuutta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisesti. Toiminnan tarjoamisen laajuus on kunnan omassa päätäntävällässä. (Uoti 2006, 10.) Kunnalla ei ole velvollisuutta tarjota aamu- ja iltapäivätoiminnan paikkaa kaikille sitä hakeneille, eikä lapsella ole subjektiivista oikeutta saada paikkaa aamu- ja iltapäivätoiminnassa (Iivonen, 13).

Järjestäessään tai hankkiessaan perusopetuslain mukaista aamu- ja iltapäivätoimintaa kunta saa siihen valtionosuutta. Valtionosuus aamu- ja iltapäivätoi-

mintaan oli noin 30 miljoonaa euroa vuonna 2007. Valtionosuudet kattoivat 54 % toiminnan tilastoiduista kustannuksista (55,6 miljoonaa euroa) vuonna 2007. Kuntien nettokustannuksiksi toiminnasta jäi noin 15 miljoonaa euroa, joka on 30 % toiminnan tilastoiduista kokonaiskustannuksista vuonna 2007. (Iivonen 2009, 10-11.)

Aamu- ja iltapäivätoiminnan asiakasmaksuista ei ole saatavilla valtakunnallisia tilastoja, koska palveluntuottajien laskuttamia asiakasmaksuja ei ole sisällytetty valtakunnallisiin kustannustilastoihin. Valtionosuus kunnille aamu- ja iltapäivätoimintaan vuodelle 2009 on noin 35 miljoonaa euroa. Perusopetuslain mukaisen aamu- ja iltapäivätoiminnan kustannukset kunnille olivat noin 55,6 miljoonaa euroa vuonna 2007. Toiminnan tilastoidut kustannukset toimintaan osallistunutta oppilasta kohden olivat 1 308 euroa vuodessa. Aamu- ja iltapäivätoiminta on perheille maksullista. (Iivonen 2009, 10-11.) Turussa toimintaan osallistuminen maksaa 85 euroa kuukaudessa (Turun kaupunki 2012).

2.4 Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan palvelutuotanto

Lokakuussa 2008 96 % kunnista järjesti perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoimintaa (Opetushallitus 2004, 9). Suomessa aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestetään 388 kunnassa. Syyskuussa 2008 aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistui 44 756 oppilasta. Prosentuaalisesti aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistui lapsia toimintaa järjestävissä kunnissa 48 % ensimmäisen vuosiluokan oppilaista, 27,3% toisen vuosiluokan oppilaista ja 4,7 % erityisopetukseen siirretyistä 3.-9. vuosiluokan oppilaista. (Iivonen 2009, 30-31.)

Varsinais-Suomen alueella vuonna 2008 aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistui 34,6 % kaikista aamu- ja iltapäivätoimintaan oikeutetuista perusopetuksen oppilaista. Varsinais-Suomessakin suurin osuus aamu- ja iltapäivätoiminnan asiakkaista olivat ensimmäisen vuosiluokan oppilaat, joista toimintaan osallistui toimintaan 54,7 %. (Iivonen 2009, 32.)

Aamu- ja iltapäivätoiminnan ryhmistä 50 %:ssa on perusopetuksen erityisopetuksen oppilas tai oppilaita. Näistä ryhmistä 20 %:ssa erityisoppilaan avustaja

siirtyy koulusta myös aamu- ja iltapäivätoimintaan. Toimintaryhmistä 14 % eriyttää ja 5 % ryhmyttää erityisoppilaat pienryhmiin kunkin toimintaan osallistuvan lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseksi. (Rajala 2007, 5.)

Aamu- ja iltapäivätoiminta on useimmissa kunnissa koulutus-, opetus- ja/tai sivistystoimen hallinnoimaa. Hallinnointi on sijoitettu koulutoimen yhteyteen 65 %:ssa kuntia. Sosiaali- ja/tai terveystoimen osuus on 20 %. Eri toimielinten yhdessä hallinnoimaa aamu- ja iltapäivätoiminta on yhdeksässä prosentissa kuntia. Aamu- ja iltapäivätoiminnan hallinnointi on jakautunut lääneittäin hyvin samansuuntaisesti. Länsi-Suomessa noin neljänneksessä kunnista aamu- ja iltapäivätoimintaa hallinnoi sosiaalitoimi. Maaseutumaisissa kunnissa toiminnan hallinnointi on sijoitettu sosiaalitoimen yhteyteen muita kuntaryhmiä useammin. Kaupungeissa opetustoimen osuus on suurin. (Selvitys eduskunnan sivistysvaliokunnalle 2006, 25.)

Aamu- ja iltapäivätoimintaa arvioidaan säännöllisesti. Arvioinnin tehtävänä on seurata aamu- ja iltapäivätoiminnalle säännöksissä asetettujen tavoitteiden toteutumista. Aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäjät ovat omaksuneet seurannan luontevaksi osaksi toimintaansa. Tietoa hankitaan vanhemmille suunnatuille kyselyillä (80 % toimintaa järjestävistä kunnista) sekä erilaisilla tilastoilla (70 % toimintaa järjestävistä kunnista). Puolessa aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestävistä kunnista myös lapset osallistuvat toiminnan arviointiin. Kerättyä tietoa käytetään aamu- ja iltapäivätoiminnan laadun kehittämiseen. (Selvitys eduskunnan sivistysvaliokunnalle 2006, 33.)

Yhtenäisten käytäntöjen, asetettujen laatuvaatimusten ja -tavoitteiden saavuttamisen arvioimiseksi on tuotettu perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan laadunarviointi -materiaali. Opetushallitus toteutti keväällä 2007 ensimmäisen valtakunnallisen arviointikyselyn toimintaan osallistuvien lasten huoltajille, ohjaajille ja koordinaattoreille. Arviointi tehdään vuosittain ja siitä saatuja tuloksia hyödynnetään valtakunnallisessa ja kunnallisessa kehittämistyössä. (Rajala 2007, 38.)

Toimintaa pyritään kehittämään ja arvioimaan myös opetushallituksen asettaman alueellisen aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämisverkoston avulla. Valtakunnallisen kehittämisverkoston muodostavat 15 alueellista verkostoa. (Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta 2012.) Alueellisten kehittämisverkostojen tavoitteena on aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun kerhotoiminnan alueellisen verkostotyön kehittäminen, paikallisen ohjauksen tukeminen ja toiminnan laadun kehittäminen ja seuranta. Lisäksi tavoitteena on hyvien toimintamallien leviättäminen ja koulutusten järjestäminen yhteistyössä paikallisten yhteistyöverkostojen kanssa. (Opetushallitus 2012.)

Lokakuussa 2012 valmistuivat laatukriteerit perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnalle sekä koulun kerhotoiminnalle (Koululaisten toimintaverkko 2012). Laatukriteereiden (2012) mukaan aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestävän kunnan tulee sitoutua pitkäjänteiseen aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämiseen ja kehittämiseen. Toimintaan tulee osoittaa riittävästi resursseja ja palkata ammattitaitoisia ohjaajia. Henkilöstön määrän ja osaamisen tulee vastata toimintaryhmän tarpeita. Tilojen ja välineiden tulee olla tarkoituksenmukaisia ja tilan pitää olla viihtyisä ja turvallinen. Toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa tulee huomioida myös moniammatillinen yhteistyö. (Opetushallitus 2012, 3.)

2.5 Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta Turussa

Keskustelimme 16.3.2012 Turun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan koordinaattori Minna Saarisen kanssa aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisestä Turussa. Hän kertoi, että Turussa on tarjottu perusopetuksen alaista aamu- ja iltapäivätoimintaa vuodesta 2004 alkaen kaikille ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilaille sekä muiden vuosiluokkien osalta kaikille niille oppilaille, joilla on perusopetuslain mukainen päätös erityisestä tuesta ja tarvetta osallistua toimintaan.

Turun kaupungin perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta kuuluu opetushallituksen asettamaan Varsinais-Suomen alueelliseen kehittämisverkostoon. Alue yltää pohjoisessa Uuteenkaupunkiin, koillisessa Loimaaseen ja idässä Saloon. Varsinais-Suomessa valtaosan palvelusta tuottavat kunnat. Muita toimijoita ovat

esimerkiksi Mannerheimin lastensuojeluliitto, seurakunnat, Nuorten miesten kristillinen yhdistys, Nuoret Kotkat, Kansallinen Lastenliitto, Folkhälsan, Varsinais-Suomen Martat ja yksityiset palveluntuottajat. (Koululaisten aamu- ja ilta-päivätoiminta 2012.)

Turussa perusopetuksen aamu- ja ilta-päivätoimintaa hallinnoi kaupungin nuorisotoimi. Aamu- ja ilta-päivätoimintaa toteutetaan Turussa pääsääntöisesti yhteistyössä 10 palveluntuottajan kanssa. Tämän lisäksi palvelua tuottavat nuorisosiainkeskus ja erityistä tukea saavien lasten osalta kaupungin kasvatus- ja opetustoimi sekä sosiaali- ja terveystoimi. Nuorisosiainkeskuksen aamu- ja ilta-päivätoiminnalla on 16 toimipaikkaa eri puolilla kaupunkia ja muilla palveluntuottajilla toimipaikkoja on 39. (Turun kaupunki 2012.)

Saarisen kanssa maaliskuussa 2012 käymästämme keskustelusta selvisi myös, että Turussa aamu- ja ilta-päivätoimintaa toteutetaan pääasiallisesti avustusperiaatteella yhteistyössä palveluntuottajien kanssa. Syyskuussa 2011 Turun kaupungissa aamu- ja ilta-päivätoimintaan osallistui 1617 lasta. Nuorisotoimen oman tuotannon piirissä oli 36 % asiakkaista ja yhteistyökumppaneiden palveluiden piirissä 64 %. Vuodesta 2007 eteenpäin oman tuotannon ja ulkoisen tuotannon suhde on pysynyt lähes muuttumattomana. Vuosittain noin yksi toimipaikka on siirtynyt palveluntuottajille.

Toimiva yhteistyö ja hyvä vuorovaikutus järjestäjän ja palveluntuottajien välillä on tärkeää. Aamu- ja ilta-päivätoiminnan järjestäjä ja palveluntuottajat muodostavat Turun kaupungin aamu- ja ilta-päivätoiminnan tuotantoryhmän, joka vastaa toimintakauden käytännön järjestelyistä, toiminnan kehittämisestä, koulutuksesta ja yhteisistä toimintaperiaatteista. Merkittäviä yhteistyötahoja ovat myös muiden kuntien aamu- ja ilta-päivätoiminnan järjestäjät ja tuottajat. (Turun kaupunki 2012.)

Kasvatus- ja opetustoimi, sosiaali- ja terveystoimi sekä palveluntuottajat toimittavat koordinaattori Saarisen (16.3.2012) mukaan nuorisotoimelle toiminnan, rahoituksen ja seurannan edellyttämät tiedot määräajoin. Lisäksi nuorisotoimi

voi tarvittaessa edellyttää palveluntuottajilta sisäistä tai ulkoista arviointia laadun varmistamiseksi.

3 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ

3.1 Moniammatillisen yhteistyön tunnusmerkkejä

Moniammatillisen työryhmän jäsenillä on yhteiset tavoitteet, joiden saavuttamiseksi jokainen ponnistelee sekä yksin että muiden kanssa työskentelemällä (Freeman 2000, 6). Moniammatillisen yhteistyön päämääriä ovat erilaisen osaamisen, tiedon ja vastuun yhdistäminen. Lisäksi tavoitteena ovat palveluiden jatkuvuuden varmistaminen ja resurssien koordinointi siten, että ne kohdentuvat asiakkaan hyväksi. (Payne 2000, 41.) Parhaimmillaan moniammatillinen kokonaisuus muodostuu toisiaan täydentävistä osista, jossa ammattilaiset tietävät, keihin olla yhteydessä, kun täydentävää asiantuntemusta tarvitaan (Seikkula & Arnkil 2005, 13). Moniammatillisen toimintatavan vahvuus on, että yhteistyöosapuolet voiva hyödyntää toistensa henkisiä ja materiaalisia tietovarantoja. (Kumpulainen ym. 2010, 64, 71.)

Moniammatillisuus tuo yhteistyöhön mukaan useita tiedon ja osaamisen näkökulmia. Sosiaalialan asiakastyössä moniammatillisen yhteistyön tavoitteena on huomioida asiakas kokonaisuutena. Eri asiantuntijoiden tiedot ja taidot integroidaan asiakaslähtöisesti. (Isoherranen 2005, 14.) Nyky-yhteiskunnassa moniammatillinen toimintatapa on välttämättömyys, jos halutaan ratkaista ongelmia kokonaisvaltaisesti (Kumpulainen ym. 2010, 62).

Moniammatillinen yhteistyö saa kussakin toimintayhteisössä ja työyhteisössä omanlaisen mallin. Luottamus ja toiminnan vuorovaikutuksellisuus liittyvät keskeisesti moniammatillisen yhteistyön toteuttamiseen. (Heino ym. 2010, 141.) Toimivan moniammatillisen yhteistyön saavuttamiseksi tarvitaan vuorovaikutuskulttuurin tunnistamista ja pyrkimystä sellaiseen vuorovaikutukseen, jossa tiedon ja näkökulmien saattaminen yhteen on mahdollista. Vuorovaikutustietoisella yhteistyöllä pyritään uudenlaisen yhteistyön merkityksen oivaltamiseen ja toimintaan. (Isoherranen ym. 2008, 41.)

Vuorovaikutuskulttuurilla tarkoitetaan yhteisesti jaettuja, itsestään selvinä pidettyjä käsityksiä vuorovaikutussuhteen luonteesta, arjen kielellä ilmaistuna yhtei-

siä käyttäytymiseen suunnattuja normeja, toimintatapoja ja odotuksia (Isoherranen ym. 2008, 51). Vuorovaikutus on laaja käsite. Se sisältää monenlaisia muotoja kahden yksilön välisestä vuorovaikutuksesta eri kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen. (Isoherranen ym. 2008, 49.)

3.2 Moniammatillisen yhteistyön haasteita

Moniammatillinen osaaminen ei synny vain panemalla työntekijöitä yhteen. Se ei ole vain tietojen tuomista yhteen eikä edes yhteiseen päämäärään pyrkimistä, vaan edellyttää myös oman näkemyksen tuomista esiin arvioitavaksi. Moniammatillisen yhteistyön haasteena onkin, kuinka kootaan yhteen ja prosessoidaan kaikki tieto ja osaaminen. (Kontio 2010, 8-9.)

Moniammatillisessa tiimissä työskentelevällä tulee olla selkeä käsitys paitsi omasta, myös muiden tiimin jäsenten tehtävistä. Tiimin eri jäsenten kieli ja käsitteet voivat erota toisistaan. (Isoherranen ym. 2008, 41.) Keskeisenä haasteena on neuvotella päämäärästä ja tavoitteesta, toiminnan kohteesta ja toiminnan tavoista (Kumpulainen ym. 2010, 71). Monissa sosiaali- ja terveysalan tutkimuksissa on havaittu, että erilaiset ajattelutavat, työkäytännöt ja vähäinen tieto toisen työstä ovat esteitä toimivalle moniammatilliselle yhteistyölle. Olisi tärkeää, että eri asiantuntijat voisivat jakaa ja yhdistää asiakasta koskevaa tietoa kaikilla tiedon ja toimimisen tasoilla. Kokonaisuus saattaa jäädä huomaamatta, ellei tietojen yhdistämiseen ja tietoja kokoavaan keskusteluun järjestetä mahdollisuutta. (Isoherranen 2005, 135.)

Moniammatillisen yhteistyön esteenä voi olla se, että organisaatioilta puuttuu sellaiset työmenetelmät ja rakenteet, jotka mahdollistavat tarpeen mukaisen yhteydenpidon muihin ammattilaisiin. Lisäksi muiden ammattiryhmien työtapoja ja toimenkuvia ei välttämättä tunneta riittävästi jolloin toisten osaamisesta on voinut muodostua jopa vääränlaisia mielikuvia. Yhteistyön mahdollistavien rakenteiden muodostuttua virheellisiä käsityksiä on mahdollista korjata. Moniammatillisen yhteistyön rakentumiseksi tarvitaankin yhteisöllistä osaamista, teknisiä välineitä ja sovittuja foorumeita, joissa asiantuntijatieta ja osaamista

voidaan yhdistää entistä kokonaisvaltaisemman, laadukkaamman ja asiakaslähtöisemmän tuloksen aikaansaamiseksi. (Isoherranen 2008, 47).

3.3 Moniammatillinen yhteistyö perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnassa

Yksi perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisen tärkeimmistä tavoitteista on kodin ja koulun kasvatustyön tukeminen. Kasvatustyön tukeminen edellyttää keskinäistä kunnioitusta ja tasa-arvoisuuteen perustuvaa yhteistyötä. Aamu- ja iltapäivätoiminta tulisi tukea yhteistyössä oppilashuollon henkilöstön kanssa lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja koulunkäyntiä. Yhteisen päämäärän tulisi näkyä myös yksittäistä lasta koskevien asioiden hoidossa, tiedonsiirrossa ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien osallistumisena oppilashuoltotyöryhmään tarvittaessa huoltajien luvalla. (Opetushallitus 2011, 8).

Aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämisessä pidetään tärkeänä toiminnan integroimista kiinteämmäksi osaksi koulun toimintaa ja toimintakulttuuria. Esa livosen (2009) opetusministeriölle tekemässä selvityksessä ehdotetaan toiminnan perusteiden sisällyttämistä osaksi perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita. livonen näkee toiminnan lasten ohjattuna vapaa-ajantoimintana. Iltapäivätoiminnassa tapahtuva oppiminen tukee myös lapsen opiskelua. Tavoitteena on koulun, kodin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan kasvatuskumppanuus. (livonen 2009, 49.)

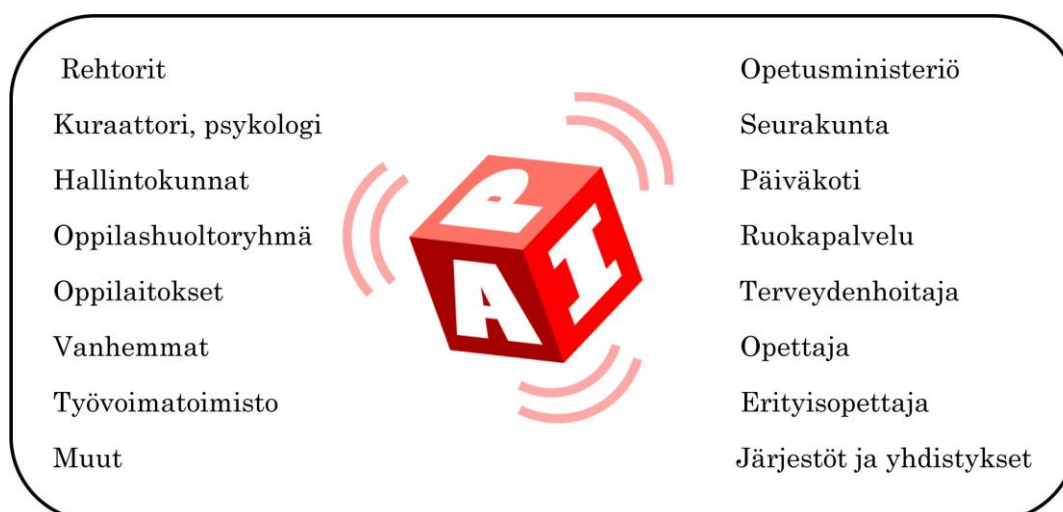
Oppilashuoltoryhmä on koulussa toimiva moniammatillinen työryhmä. Sen kokoonpano vaihtelee koulukohtaisesti. Yleensä oppilashuoltoryhmän jäseniä ovat ainakin rehtori, opettaja, oppilaanohjaaja, erityisopettaja ja kouluterveydenhoitaja. Oppilashuoltoryhmän työ on ennaltaehkäisevää ja korjaavaa sekä yksilöettä yhteisötason moniammatillista verkostoyhteistyötä. Ryhmän toiminnassa on huomioitava paikkakunta- ja koulukohtaiset tarpeet toimivan työskentelytavan löytämiseksi. (eNorssi 2012.)

Uudistunut koululainsäädäntö sekä opetussuunnitelmien perusteet ovat vahvistaneet oppilashuoltoryhmän asemaa. Oppilashuollon ja aamu- ja iltapäivätoiminnan lainsäädäntöön sisällyttäminen sekä opetussuunnitelmaan linjaaminen

ovat oleellisia uudistuksia lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kannalta. Aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden olennaiset tavoitteet, kodin ja koulun kasvatustyön tukeminen, lapsen tunne-elämän ja sosiaalisen kehityksen sekä lapsen eettisen kasvun tukeminen liittyvät olennaisesti myös oppilashuollon kokonaisuuteen. (Laitinen 2006, 51.)

Maria Sällilä haastatteli aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajia ja oppilashuoltoryhmän jäseniä kehittämissuorprojektissaan Moniammatillisen yhteistyön kehittäminen koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnassa Tampereella (2009, 14). Kehittämishankkeen päätavoite oli kehittää toimiva yhteistyömalli aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulujen oppilashuoltoryhmien välille. Lisäksi tavoitteena oli parantaa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan tunnettavuutta ja arvostusta sekä vahvistaa ohjaajien asemaa koulu yhteisöissä. (Sällilä 2009, 10.) Haastatteluilla kartoitettiin, millainen tilanne yhteistyön suhteen tällä hetkellä on ja millaista yhteistyötä oppilashuoltoryhmän jäsenet ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajat toivoisivat tulevaisuudessa. Haastateltavat toivoivat säännöllisiä, koulun toimintasuunnitelmaan kirjattavia tapaamisia aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien kanssa. Ohjaajien ja oppilashuollon välillä yhteistyö koettiin tärkeänä, jotta koulussa ja aamu- ja iltapäiväkerhossa toteutuisi samat tavoitteet. (Sällilä 2009, 16)

Moniammatillinen yhteistyö perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisessä.

(Laitinen 2006, 54).

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimuksen tarpeellisuus

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2004 ei mainita vielä lainkaan aamu- ja iltapäivätoimintaa. Perusteisiin on tullut täydennyksiä ja muutoksia vuonna 2010 ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun yhteistyö tuodaan siellä esiin. Esimerkiksi seuraavasti: ”Koulu tekee yhteistyötä esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen, aamu- ja iltapäivätoiminnan ... kanssa.” Lisäksi perusteissa sanotaan, että oppilaalle, jolle tehdään henkilökohtainen opetuksen järjestämisestä koskeva suunnitelma, tulee siihen kirjata oppilaan mahdollinen osallistuminen aamu- ja iltapäivätoimintaan ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, 2010.)

Turun kaupungin perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelmassa (2011) todetaan, että aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun tulee toimia tiiviissä yhteistyössä ja kehittää yhteistyöhön sopivia rakenteita ja toimintatapoja. Yhteisten linjausten tulee tukea ja vahvistaa lasten hyvinvointia ja sosiaalista kehitystä. Koulun henkilökunnan ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien on toimittava säännöllisessä ja aktiivisessa vuorovaikutuksessa. (Turun kaupungin perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma 2011, 7.)

Myös aamu- ja iltapäivätoimintaa ohjaavassa asiakirjassa, perusopetuksen uusissa perusteissa painotetaan koulun ja aamu- ja iltapäivätoiminnan välistä yhteistyötä. Koulupäivän aikana tapahtuneet asiat tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa aamu- ja iltapäivätoiminnassa huomioon. Aamu- ja iltapäivätoiminta tulee rakentaa jatkumona varhaiskasvatuksen ja esiopetuksenkasvatustehtävälle, ja sen lähtökohtana ovat perusopetuksen yleiset kasvatustavoitteet. Koulun kasvatustyön tukeminen edellyttää keskinäiseen kunnioitukseen ja tasa-arvoon perustuvaa yhteistyötä, jossa korostuu yhteinen vastuu ja mielenkiinto lapsen kehitystä kohtaan. Luottamuksellinen ja avoin vuorovaikutus luo pohjan kohdata mahdollisia ongelmatilanteita. (Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan

perusteet 2011, 4-5.) Myös aamu- ja iltapäivätoiminnan laatuksiteerit (Opetushallitus 2012, 3) edellyttävät, että toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa tulee huomioida myös moniammatillinen yhteistyö.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan tulisi olla luonteva osa koulupäivää. Aikuisten, jotka huolehtivat lapsesta päivän aikana, pitäisi olla tiiviissä vuorovaikutuksessa keskenään ja olla yhteisesti vastuussa asioiden sujumisesta. Avoimuus ja luottamus ovat yhteistyön onnistumisen perustana. Yhteistyössä on tunnustettava toinen toisensa asiantuntijuus ja ammattiosaaminen ja näitä on kyettävä hyödyntämään puolin ja toisin lapsen päivän rakentamisessa. (Rajala 2009, 52.)

Moni taho siis edellyttää aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun tekevän yhteistyötä, mutta kuinka hyvin tavoitteet käytännössä toteutuvat Turussa? Teimme tutkimuksen Turun kaupungin nuorisoasiainkeskukselle koska paikallisesta aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välisestä yhteistyöstä ei ole olemassa tutkimustietoa. Jotta yhteistyötä voitaisiin kehittää määriteltyjen säädösten mukaisesti selvitimme tutkimuksemme, miten koulun ja perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan välinen yhteistyö toteutui toimintakaudella 2011-2012.

4.2 Tutkimuksen tavoite ja tutkimustehtävät

Tutkimuksemme tuottaa tietoa Turun nuorisoasiainkeskuksen järjestämän perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välisen yhteistyön tilanteesta toimintakaudella 2011–2012. Lisäksi tutkimuksemme tuottaa konkreettisia kehitysehdotuksia yhteistyön parantamiseksi. Tutkimustehtävämme ovat:

1. Millaista moniammatillista yhteistyötä Turun kaupungin perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välillä tehtiin toimintakaudella 2011-2012?
2. Mitkä asiat tukivat moniammatillisen yhteistyön toteutumista toimintakaudella 2011-2012?
3. Mitkä asiat olivat haasteita moniammatillisen yhteistyön toteutumiselle toimintakaudella 2011-2012?

4. Millaisissa asioissa moniammatillinen yhteistyö olisi hyödyllistä?
5. Mitkä keinot edesauttaisivat moniammatillisen yhteistyön toteutumista tulevaisuudessa?

4.3 Tutkimusmenetelmät ja aineiston hankinta

Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena. Kyselytutkimus soveltuu mittausvälineeksi muun muassa mielipidetiedusteluihin. Se on tapa kerätä ja tarkastella tietoa asenteista. Kyselytutkimuksessa vastaajalle esitetään kysymyksiä kyselylomakkeen välityksellä. (Vehkalahti 2008, 11.) Kysely on käytännöllinen tapa kerätä aineistoa silloin, kun tutkittavia on paljon (Vilkkä 2005, 28).

Kysely sisälsi sekä avoimia että monivalintakysymyksiä. (Liite 1 ja 2) Avoimissa kysymyksissä esitetään vain kysymys ja jätetään tyhjä tila vastausta varten. Monivalintakysymyksissä tutkija laatii valmiiksi vastausvaihtoehdot. (Hirsjärvi ym. 2000, 185-186.) Kyselylomakkeen suunnittelun perusta on tutkimussuunnitelmassa. Ne kietoutuvat toisiinsa erottamattomasti tutkimusprosessissa. Monivalintakysymyksillä tavoitellaan kysymysten vertailukelpoisuutta ja avoimilla kysymyksillä tavoitellaan puolestaan spontaaneja mielipiteitä. (Vilkkä 2005, 86-87.)

Kysely Turun nuorisoasiainkeskuksen järjestämän perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välisestä yhteistyöstä lähetettiin toukokuun 2012 alussa 18 nuorisoasiainkeskuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan vastuuhjaajalle. Jokaisessa toimipaikassa on nimetty yksi ohjaajista vastuuhjaaksi. Kysely toimitettiin heille, koska heillä on kattava käsitys yhteistyön toteutumisesta. Toivomuksemme kuitenkin oli, että vastuuhjaajat keskustelisivat kyselyn herättämistä ajatuksista yhdessä muiden ohjaajien kanssa. Kyselyyn vastasi 12, eli noin 67 % aamu- ja iltapäivätoiminnan vastuuhjaajista.

Kysely lähetettiin toukokuun alussa myös 80 opettajalle. Kyseisellä opettajalla tuli olla vähintään yksi oppilas, joka osallistuu Turun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen järjestämään aamu- ja iltapäivätoimintaan. Kyselyn lähettämisen ajankohta palveli vastausten saamista tutkimuskysymyksiimme, koska tuolloin

vastaajat pystyivät reaaliajassa arvioimaan yhteistyön tilannetta ja tulevaisuuden toiveita toimintakauden 2011-2012 ollessa loppusuoralla. Kyselyyn vastasi 16 opettajaa, eli 20 % kyselyn vastaanottajista.

4.4 Tutkimuksen kulku

Aloitimme tutkimuksen suunnittelemisen marraskuussa 2011 jolloin tapasimme Turun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan toiminnanjohtaja Sari Nummila-Piispasen ja koordinaattori Minna Saarisen. Kävimme heidän kanssaan läpi mahdollisia tutkimusaiheita, joista joulukuussa valitsimme aiheeksi perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välisen yhteistyön.

Vuodenvaihteessa 2011-2012 valmistelimme tutkimusaiheen esittelyä Turun ammattikorkeakoululle ja pohdimme tutkimuksen rajausta. Helmikuussa esittelimme tutkimuksen aiheen ideaseminaarissa Turun ammattikorkeakoulussa ja ohjaava opettaja hyväksyi tutkimusaiheen alustavasti.

Helmikuussa aloitimme tietoperustan keräämisen ja kirjoittamisen. Helmimaaliskuussa teimme tutkimussuunnitelman ja osallistuimme suunnitelmaseminaariin. Ohjaava opettajamme ja yliopettaja hyväksyivät tutkimussuunnitelman. Saimme tutkimusluvan aamu- ja iltapäivätoiminnan toiminnanjohtaja Sari Nummila-Piispaselta ja perusopetuksen tulosaluejohtaja Outi Rinteeltä. Maaliskuussa päätimme toteuttaa tutkimuksen kyselytutkimuksena. Tapasimme uudelleen työntilaaajat, joiden kanssa kävimme läpi tutkimukseen liittyviä toiveita ja tavoitteita tarkemmin.

Huhtikuussa osallistuimme ammattikorkeakoulun tietoperustaseminaariin, jossa esittelimme tutkimuksemme olennaisia käsitteitä. Aloitimme myös kyselylomakkeen laatimisen ja tutustuimme Webropol- Datan analysointi- ja kyselytyökalun käyttämiseen. Esittelimme tutkimuksen aiheen ja tavoitteet Turun nuorisoasiainkeskuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan vastuuhjaajille. Samalla vastuuhjaajat saivat tilaisuuden kommentoida tutkimusaihettamme ja esittää tutkimukseen liittyviä toiveitaan.

Toukokuun alussa lähetimme kyselyn Webropol- datan analysointi ja kyselytyökalun kautta aamu- ja iltapäivätoiminnan vastuuhjaajille ja opettajille, joiden oppilaista vähintään yksi osallistuu nuorisoasiainkeskuksen järjestämään aamu- ja iltapäivätoimintaan. Informoimme tutkimuksesta myös rehtoreita, joiden toivoimme kannustavan opettajia vastaamaan tutkimukseen. Aikaa kyselyyn vastaamiseen oli noin kolme viikkoa. Viimeisen vastausviikon alussa lähetimme vielä muistutusviestin kyselystä vastaajille.

Liitimme kyselyn mukaan saatekirjeen (Liite 3 ja 4), jolla pyrimme herättämään vastaanottajassa positiivisen mielikuvan ja kiinnostuksen asiaamme kohtaan. Vilkan (2005) mukaan saatteen ja kyselyn antama ensivaikutelma ratkaisee, tutustuuko vastaanottaja saamaansa kyselyyn lähemmin. Ulkoasu on myös osa osapuolten markkinointia. Lisäksi vastaajalle pitää saatekirjeessä pystyä lyhyesti perustelemaan, miksi juuri hänen osallistumisensa tutkimukseen on tärkeää. (Vilka 2005, 155.)

Kesällä jatkoimme tietoperustan kirjoittamista. Aloitimme vastausten analysoinnin. Kerätyn aineiston analysointi ja tietoperustan kirjoittaminen jatkui elokuussa 2012. Syyskuussa pääsimme tuottamaan sisällönanalyysilla tutkimustuloksia. Tapasimme ohjaavan opettajamme, jonka kanssa keskustelimme tutkimuksen loppuun viemisestä. Lokakuussa esittelimme tutkimuksen tuloksia tulosseminaarissa ja viimeistelimme tutkimusta. Tutkimus valmistui marraskuussa. (Liite 5)

4.5 Tutkimusaineiston käsittely ja analyysi

Laadullisen aineiston analyysin tarkoitus on luoda aineistoon selkeyttä ja siten tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Analyysilla pyritään tiivistämään aineistoa kadottamatta silti sen sisältämää informaatiota. Informaatioarvoa kasvatetaan luomalla hajanaisesta aineistosta selkeää ja mielekästä. (Eskola & Suoranta 1998, 138.) Analyysiin tarvittavaa ajattelutyötä voi kuvata vuorovaikutussuhteeksi tutkijan, tutkimuskohteen ja kootun aineiston välillä. Tutkimuskysymysten asettelua voi pitää päättelyoperaation keskuksena. (Hakala 2008,182.)

Aineistolähtöisellä analyysillä eli sisällönanalyysillä tarkoitetaan kerätyn aineiston tiivistämistä niin, että tutkittavia ilmiöitä voidaan lyhyesti ja yleistävästi kuvailla saaden niiden suhteet selkeinä esille. Aineistolähtöiselle analyysille on olennaista, että tutkimusaineistosta erotetaan samanlaisuudet ja erilaisuudet. (Latvala & Nuutinen 2001, 23.) Sisällönanalyysin tavoitteena on tuottaa tietoa tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä kerätyn aineiston avulla (Kylmä & Juvakka 2007, 112).

Aineistolähtöisen analyysin voi karkeasti jakaa kolmivaiheiseksi prosessiksi. Ensimmäinen vaihe on aineiston pelkistäminen eli redusointi. Aineistosta etsitään tutkimustehtävän kysymyksillä tutkimustehtävälle olennaiset ilmaukset. Lisäksi aineistosta karsitaan tutkimuksen kannalta epäolennainen pois. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 110-111.) Eli aineistolta kysytään tutkimustehtävien mukaisia kysymyksiä (Latvala & Nuutinen, 2001, 26).

Toisessa vaiheessa, aineiston klusteroinnissa eli ryhmittelyssä aineistosta erotellut alkuperäiset ilmaukset käydään läpi ja aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja/tai eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Samaa tarkoittavat käsitteet ryhmitellään luokaksi, joka nimetään sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Luokiteltaessa aineisto tiivistyy, koska yksittäiset tekijät sisällytetään yleisempiin käsitteisiin. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 112–113; Latvala & Nuutinen, 2001, 28.)

Kolmannessa vaiheessa, abstrahoinnissa, erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja valikoidun tiedon perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Käsitteellistäminen toteutetaan yhdistelemällä luokituksia niin kauan, kuin se aineiston sisällön näkökulmasta on mahdollista. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 114.)

Aineistolähtöisessä analyysissä saadaan käsitteitä yhdistelemällä vastaus tutkimustehtävään. Sisällönanalyysi perustuu tulkintaan ja päättelyyn. Empiirisestä aineistosta edetään kohti käsitteellisempää näkemystä tutkittavasta asiasta. (Kylmä & Juvakka 2007, 119; Tuomi & Sarajärvi 2006, 115.)

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Vastaajien perustiedot

Esittelemme tutkimuksen tuloksia tutkimuskysymysten mukaisesti. Tulosten esittelyn yhteydessä käytämme suoria aineistolainauksia tuomaan syvyyttä tutkimukselle. Lainausten tarkoituksena on lisätä tutkimuksen luotettavuutta ja tuoda vastaukset lähemmäksi lukijaa. Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan vastuuhjaajien lainauksia kuvaa lyhenne ohj. ja opettajien lainauksia lyhenne op. Vastaajat on numeroitu. Käymme läpi ensin aamu- ja iltapäivätoiminnan vastuuhjaajien vastausten tuottamat tulokset ja sen jälkeen opettajien tulokset. Pohjustamme vastauksia perustiedoilla, jotka kartoitimme kyselyn alussa.

Kyselyyn vastanneet aamu- ja iltapäivätoiminnan vastuuhjaajat olivat työskennelleet toimipisteissään yhdestä toimintakaudesta (syys- ja kevätlukukausi) 14 toimintakauteen. Toimintakausien keskiarvo oli hieman alle viisi. Yleisimmin vastaajat olivat työskennelleet toimipisteissään noin kolme vuotta. Vastaajien koulutustaso vaihteli, mutta kaikki 11 koulutusta kartoittavaan kysymykseen vastannutta ohjaajaa olivat päteviä toimimaan aamu- ja iltapäivätoiminnan vastuuhjaajina. 10 vastaajista oli suorittanut sosiaalialan perustutkinnon. Yleisin tutkinto oli koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinto, jonka oli suorittanut viisi vastaajaa. Yhdellä vastaajista oli korkeakoulutason tutkinto.

Kaikki ohjaajat olivat tutustuneet uusiin vuonna 2011 voimaan astuneisiin perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteisiin. Hieman yli puolet vastaajista kertoi lukeneensa aamu- ja iltapäivätoiminnan uudet perusteet perusteellisesti, loput melko huolellisesti.

Opettajat olivat työskennelleet nykyisessä toimipaikassaan 2-21 vuoteen, keskimäärin noin kahdeksan vuotta. Luokkakoot jakaantuivat 6-23 oppilaan ryhmiin ja yli puolella luokista oli oppilaita joille oli tehty henkilökohtaisen oppimisen suunnitelma. Heitä oli luokilla 1-9 oppilasta.

Opettajista kaksi kolmasosaa oli tutustunut perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteisiin jonkun verran ja loput eivät olleet tutustuneet perusteisiin lainkaan. Opettajat olivat saaneet tietoa uusista perusteista olemalla mukana opetussuunnitelmatyössä, toisilta opettajilta, kouluun tulleista tiedotteesta, koulun opetussuunnitelmasta tai osallistumalla koulutuksiin.

5.2 Yhteistyö perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välillä toimintakaudella 2011–2012

Selvitimme tutkimuksella aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välisen yhteistyön tilannetta toimintakaudella 2011–2012. Aineiston analyysissä jaoin yhteistyön tilanteen luokkiin yhteistyön tiheys, yhteistyön sisältö, kommunikointitavat ja aloitteentekijä yhteistyössä.

Yhtä lukuun ottamatta, tutkimukseemme vastanneet aamu- ja iltapäivätoiminnan vastuuohjaajat olivat tehneet yhteistyötä koulun kanssa. Suurin osa, noin kaksi kolmasosaa vastaajista oli yhteydessä kouluun viikoittain tai useammin. Loput vastaajista olivat tehneet yhteistyötä harvemmin.

Yhteistyön sisältö aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välillä jakaantui ohjaajien mukaan yleisistä asioista tiedottamiseen ja lapsen hyvinvointia kodin kasvatustyötä tukevaan yhteistyöhön. Yleisiä asioita, joista koulua tiedotettiin toimintakaudella, olivat tyypillisimmin poikkeusaikataulut ja tapahtumat aamu- ja iltapäivätoiminnassa. Myös tilan huoltotöistä ja välipalaan liittyvistä asioista oltiin yhteydessä koulun henkilökuntaan. Kommunikointi tapahtui kirjeiden tai sähköpostin välityksellä ja keskustellen puhelimitse tai kasvotusten.

Ohj. 11: Kuukausitiedote, joka menee myös lasten koteihin. Äkillisistä aikataulumuutoksista mm. jos toivomme lapsen pääsevän koulusta aikaisemmin retkelle tms.

Kodin kasvatustyön tukemiseen ja lapsen hyvinvointiin liittyvissä asioissa yhteistyötä tehtiin lapsen ongelmakäyttäytymistä, erityisen tuen tarvetta ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun yhteisten sääntöjen kehittämistä koskien. Yhteistyötä kodin kasvatustyön tukemiseen ja lapsen hyvinvointiin liittyvissä asioissa oli tehnyt kaksi kolmasosaa vastaajista. Yleisimmin yhteistyö liittyi lapsen

ongelmakäytökseen, jonka vastauksessaan toi esiin noin puolet aamu- ja ilta-päivätoiminnan vastuuhjaajista.

Ohj. 2: Olemme keskustelleet lapsen/ lasten häiriökäyttäytymisestä ja kiusaamisesta, jota koulussa on ollut runsaasti.

Yhteistyötä tehtiin sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien että koulun henkilökunnan aloitteesta. Yleisimmin yhteistyössä oli ohjaajien näkemyksen mukaan aloitteentekijänä aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaaja. Kolme neljäsosaa vastaajista kertoi, että vanhempia tiedotettiin aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välisestä yhteistyöstä.

Myös opettajien vastauksista jaoimme yhteistyön tilanteen luokkiin yhteistyön tiheys, yhteistyön sisältö, kommunikointitavat ja aloitteentekijä yhteistyössä. Yhteistyön muodoiksi nousivat yleisistä asioista tiedottaminen ja yhteistyö lapsen hyvinvointiin sekä kasvatustyöhön liittyvissä kysymyksissä.

Yleisistä asioista tiedottamisen tiheydessä vastaajien välillä oli suurta hajontaa. Viikoittain yleisistä asioista tiedotti kymmenesosa vastaajista, kolmasosa kuukausittain ja loput harvemmin. Kyselystä tuli ilmi, että jotkut opettajat eivät tiedottaneet yleisistä asioista aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajia, koska he luottivat, että tieto kulkee oppilaan mukana iltapäivätoimintaan. Pääosin tiedottaminen yleisistä asioista liittyi poikkeuksiin koulun aikatauluissa ja normaalirutiineissa. Osa ilmoitti myös oppilaan poissaoloista. Opettajat kertoivat tiedottamisen tapahtuvan kasvotusten, puhelimitse tai sähköpostilla. Muutamalla oli käytössään reissuvihko.

Op. 1: En itse tiedota iltapäiväkerhoa, vaan tieto kulkee oppilaiden mukana iltapäiväkerhoon.

Op. 3: Koulupäivän päättyessä aikaisemmin tai myöhemmin. Muutaman oppilaan kohdalla tiedotan useammin, jos tarvetta.

Myös lasten hyvinvointiin ja kasvatustyössä tukemiseen liittyvän yhteistyön tiheydessä oli runsaasti hajontaa. Hieman yli neljäsosa vastaajista oli yhteydessä aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajin kasvatustyötä ja lapsen hyvinvointia tuke-

vissa asioissa kerran kuukaudessa tai useammin. Neljäsosa vastaajista kertoi, että lapsen hyvinvointia ja kasvatustyötä tukevaa yhteistyötä tehtiin harvemmin kuin kerran vuodessa. Samoin neljäsosa opettajista oli tehnyt yhteistyötä kasvatustyötä tukevissa asioissa kerran pari vuodessa. Hieman yli viidesosa vastaajista ei ollut tehnyt lapsen kasvatustyötä tukevaa yhteistyötä aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien kanssa lainkaan. Syitä lapsen kasvatukseen liittyvään yhteistyöhön oli useita. Useimmin yhteistyö liittyi lapsen ongelmalliseen käytöksen sekä kokonaisvaltaisen tuen tarpeeseen, esimerkiksi poikkeuksellinen perhetilanteeseen tai kiusaamiseen. Lisäksi opettajat olivat antaneet ohjeita ja tukea kasvatustyöhön iltapäivätoiminnassa.

Op. 8: Keskusteltu joistakin lapsesta ja mietitty heille säännöt, jotta kasvatustyö olisi johdonmukaista.

Op. 2: Olemme auttaneet ohjaajia löytämään hyviä keinoja kommunikaatioon lasten kanssa.

Vastaajista puolet kuvasi yhteistyön tasoa toimivaksi. Loput taas kokivat yhteistyön olevan tyydyttävää tai vähäistä.

Op. 14: Yhteistyö sujuu hyvin - työskentelemme erityislapsien kanssa, ja työyhteisössä kaikki ovat tietoisia siitä, että yhteiset suuntaviivat ovat ensiarvoisen tärkeitä.

Op. 5: Yhteistyö koulun ja aamu- ja iltapäivätoiminnan välillä on vielä "lasten kengissä" uudesta laista huolimatta. Paljon on vielä parannettavaa.

Opettajien näkemyksen mukaan aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien asenne yhteistyöhön oli ollut positiivista. Aloitteentekijöinä yhteistyössä olivat opettajien mielestä olleet opettajat ja ohjaajat suunnilleen yhtä usein. Myös vanhemmat, koulunkäynnin avustaja ja psykiatrian poliklinikka mainittiin aloitteentekijöiksi. Vanhempien suhtautumisesta yhteistyöhön yli puolet opettajista ei osannut vastata mitään tai eivät olleet tietoisia. Loppujen vastaajien mielestä vanhemmat tukivat yhteistyötä ja kannustivat siihen.

5.3 Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun yhteistyön toteutumisista tukevat asiat

Tutkimme myös asioita, jotka toimintakaudella 2011–2012 tukivat yhteistyön toteutumista. Yhteistyötä tukevat tekijät luokittelimme luokkiin koulun henkilökunnan myönteinen suhtautuminen yhteistyöhön, toimipisteen ja koulun fyysinen läheisyys ja aamu- ja iltapäivätoiminnassa toimivan koulunkäynninohjaajan yhteistyötä tukeva rooli sekä vanhempien myönteinen suhtautuminen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun väliseen yhteistyöhön ja työnantajan tuki.

Vastaajista suurimman osan mielestä perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden ohjeistus yhteistyöstä koulun ja aamu- ja iltapäivätoiminnan välillä oli edesauttanut yhteistyön toteutumista. Osa aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajista koki uusien perusteiden parantaneen aamu- ja iltapäivätoiminnan arvostusta koulun henkilökunnan keskuudessa. Noin kolme neljäsosaa vastaajista kertoi, että koulun henkilökunta suhtautuu yhteistyöhön sitä tukevalla tavalla. Aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajat otettiin mukaan yhteiseen keskusteluun. Neljäsosa vastaajista toi esiin, että aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajat oli otettu myös oppilashuoltoryhmään.

Ohj. 4: Arvostuksen nousu meidän ammattikuntaa kohtaan ja se tuonut lisää yhteistyötä huomattavasti. Koulun rehtori myös alkanut pitämään ns. talopalaveria, johon kuuluu kaikki, jotka talon sisällä työskentelevät.

Ohj. 3: Meidät on yleisesti otettu hyvin ja asiallisesti vastaan. On kuunneltu ja pohdittu asioita yhdessä.

Ohj. 8: Koulu teki aloitteen yhteisistä palavereista, johon osallistuvat rehtori, turvallisuusvastaava, esiopetus sekä AP-IP- toiminta.

Joissain Turun nuorisoasiainkeskuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan toimipisteissä työskenteli koulunkäynninohjaaja. Koulunkäynninohjaajan rooli koettiin tärkeäksi koulun ja aamu- ja iltapäivätoiminnan välisen tiedonsiirron kannalta. Koska koulunkäynninohjaaja työskentelee sekä koululuokassa että aamu- ja iltapäivätoiminnassa, hänen avullaan ohjaajat saivat tietoa lapsen tilanteesta, esimerkiksi informaatiota koulupäivän tapahtumista.

Ohj. 6: Hänen kauttaan olen saanut paljon infoa lapsista, koulupäivän sujumisesta, opettajien tarpeista saada olla vielä luokkatilassa (joka myös kerhotila) tuntien jälkeen, koulun tapahtumista ja retkistä jne. Hän on ollut tukena ja apuna toiminnassa ja yhtenä ohjaajana työyhteisössä.

Toimipisteen sijainti koulun yhteydessä tuki aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välistä yhteistyötä. Kun tilat sijaitsivat koulurakennuksen yhteydessä, kommunikointi oli säännöllistä ja luontevaa. Tällöin aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajilla ja koulun henkilökunnalla oli mahdollisuus tutustua toisiinsa ja kehittää yhteistyötä.

Ohj. 1: Kauan jatkunut yhteistyö - luottamus. Näemme päivittäin; yhteistyö helppoa.

Työnantajan rooli yhteistyön kehittäjänä nähtiin olennaisena. Kolmasosa ohjaajista koki, että työnantaja tuki yhteistyötä esimerkiksi viemällä aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteita koulun henkilökunnan tietoon.

Ohj. 10: Yhteistyön tärkeydestä puhuminen esim. palavereissa sekä samainen Perusteet vihkonen.

Vanhempien positiivisella suhtautumisella oli ohjaajien mielestä aamu- ja iltapäivätoiminnan väliseen yhteistyöhön tärkeä rooli. Kun vanhemmat tukivat yhteistyön toteutumista ja osallistuivat tarvittaessa verkostopalaveriinkin, kasvatuskumppanuus koulun, kodin ja iltapäivätoiminnan välillä toteutui.

Opettajien vastauksissa yhteistyötä tukeviksi tekijöiksi nousivat molempien osapuolien aktiivisuus, aamu- ja iltapäivätoiminnan toimipisteen sijainti lähellä koulua ja yhteistyötä edellyttävä opetussuunnitelma. Myös henkilökohtainen kontakti opettajan ja ohjaajan välillä ja laki varhaisesta puuttumisesta paransivat yhteistyötä.

Yleisimpiä yhteistyötä tukevia tekijöitä opettajien vastauksissa olivat aamu- ja iltapäivätoiminnan toimipisteen ja koulun fyysinen läheisyys ja henkilökohtainen kontakti opettajien ja aamu- ja iltapäivätoiminnan henkilökunnan välillä. Jomankumman näistä mainitsi vastauksissaan hieman yli kolmasosa vastaajista.

Tilojen fyysisen läheisyyden ja henkilökohtaisen kontaktin opettajan ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien välillä nähtiin liittyvän vahvasti toisiinsa

Op 4: Olemme samassa rakennuksessa ja toiminnassa on pari työntekijää, jotka ovat olleet samassa toimipisteessä nyt jo muutaman vuoden.

Lähes kolmasosa vastaajista koki, että uudella opetussuunnitelmalla on ollut koulun ja perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan yhteistyötä tukeva merkitys. Aktiivisuuden yhteistyötä tukevana tekijänä mainitsi noin viidesosa vastaajista. Myös laki varhaisesta puuttumisesta mainittiin vastauksissa.

Op 6: Uusi opetussuunnitelma edellyttää ja tukee koulun ja aamu- ja iltapäivätoiminnan yhteistyön toteutumista. Aamu- ja iltapäivätoiminnan henkilökunnan aktiivisuus on edellytys yhteistyölle

5.4 Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun yhteistyön haasteet

Tutkimus selvitti myös asioita, jotka olivat haasteita aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välisen yhteistyön toteutumiselle. Luokittelimme tutkimusaineistosta haasteiksi arvostuksen puutteen koulun henkilökunnan taholta, vanhempien negatiivisen suhtautuminen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun väliseen yhteistyöhön, tiedonsiirtoon liittyvät ongelmat, ajankäytön ongelmat ja sen, etteivät aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajat ja opettajat tunteneet toisiaan.

Yhteistyötä aamu- ja iltapäivätoiminnan kanssa ei ohjaajien kokemuksen mukaan aina pidetty koulun henkilökunnan keskuudessa tärkeänä. Yli puolet vastaajista kirjoitti ongelmista koulun henkilökunnan kanssa.

Ohj. 7: Yritimme tavoittaa opettajaa, mutta tämä ei pyynnöstämme huolimatta ottanut yhteyttä.

Ohj. 9: Kaikki eivät arvosta AP-IP-toimintaa. MM eräs opettaja katsoo, ettei lapsen koulu-aikaa ja kerho-aikaa voi millään tavoin verrata toisiinsa. (Kyseessä lapsen levoton käyttäytyminen)

Arvostuksen puutteen lisäksi ongelmia aiheutti se, etteivät aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajat ja opettajat aina tunteneet toisiaan esimerkiksi välimatkan

vuoksi. Osa vastaajista toi esiin, että aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajia ei otettu mukaan oppilashuoltoryhmään.

Vanhempien suhtautuminen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun väliseen yhteistyöhön voi myös hankaloittaa yhteistyön toteutumista. Kolmasosa vastaajista toi esiin, että osa vanhemmista suhtautuu koulun ja aamu- ja iltapäivätoiminnan väliseen tiedonsiirtoon negatiivisesti. Vanhemmat myös luulivat opetushenkilökunnan tiedottavan aamu- ja iltapäivätoimintaa aktiivisemmin kuin tiedotusta todellisuudessa tapahtuu. Tällöin lapsen kannalta olennaiset tiedot eivät aina tulleet aamu- ja iltapäivätoiminnan henkilökunnan tietoon.

Tiedonsiirtoon liittyviä ongelmia ja tietämättömyyttä siitä, mitä lapseen liittyviä asioita koulun henkilökunta sai kertoa aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajille ja päinvastoin vaikeutti yhteistyötä. Tiedonsiirron epäselvyydet hankaloittivat myös koulunkäynninohjaajan roolia yhteistyön kehittäjänä.

Ohj. 8: Koulunkäyntiavustaja ei tiedä mitä asioita hän saa kertoa. Hän ei edes kerro miten yksittäisen lapsen koulupäivä on mennyt. Ei tietoa mitä menetelmiä opettaja on ottanut käyttöön, jotka saattaisivat olla hyödyksi myös ippessä.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien vastauksista selvisi myös, että aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien lisääntyneet työtehtävät ovat aiheuttaneet kiireen, jonka vuoksi koulun kanssa tehtävän yhteistyön kehittäminen ei aina onnistunut. Myös opettajien kiire mainitaan syyksi yhteistyön vähäisyyteen. Kiire tuli esiin neljäsosassa vastauksista.

Opettajien vastaukset jaettiin luokkiin ajan puute, tilojen välinen fyysinen etäisyys, oppilaiden hajaantuminen eri aamu- ja iltapäivätoiminnan toimipisteisiin, tiedonsiirtoon liittyvät ongelmat, aamu- ja iltapäivätoiminnan usein vaihtuva henkilökunta sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien koulutustasoon liittyvät ongelmat.

Suurimmaksi haasteeksi koettiin ajan puute. Kiireen aiheuttamat ongelmat yhteistyössä mainitsi hieman alle kolmasosa opettajista. Tilojen sijainti fyysisesti kaukana toisistaan tulivat esiin kolmessa vastauksessa.

Tiedonsiirron ongelmista kertoi kaksi opettajaa. Muut yhteistyötä hankaloittavat tekijät, vaihtuva henkilökunta ja koulutustasoon liittyvät ongelmat mainittiin yhden opettajan vastauksissa. Opettaja kertoi, että hänen kohdallaan aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajilla ollut vuosien aikana kirjava koulutustaso. Hän koki, että varsinainen pedagoginen keskustelun ilman alan koulutusta olevien työntekijöiden kanssa oli vaikeaa.

5.5 Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun yhteistyötä kehittäviä keinoja

Tutkimuksella selvitimme millaiset keinot edesauttaisivat aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välistä yhteistyötä jatkossa. Tulokset luokittelimme luokkiin aktiivisuus, tiedotus, yhteistoiminta ja tuki.

Kolmasosa ohjaajista koki, että omaa aktiivisuutta tulisi lisätä, jotta aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välinen yhteistyö toteutuisi. Konkreettisesti aktiivisuutta voisi lisätä vastaajien mielestä esimerkiksi toimittamalla opettajille aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelmat- ja kertomukset.

Tiedotuksen lisäämistä koulun puolelta toivoi puolet vastaajista. Tiedotuksen lisäämistä toivottiin sekä yleisiin asioihin että lapsen hyvinvointiin ja kodin kasvatustyöhön liittyen.

Koulun henkilökunnan ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien tulisi vastaajien mielestä tavata tiiviimmin. Puolet ohjaajista toivoi säännöllisiä yhteisiä palaveria ja koulun henkilökunnan kanssa. Kolmessa vastauksessa tuli esiin yhteisen palaverin tärkeys heti toimintakauden alussa. Toivomuksena oli myös, että aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajat pääsisivät mukaan oppilashuoltoryhmän palaveriin.

Työnantajalta vastaajat toivoivat lisää tukea yhteistyön kehittämiseksi. Kolmasosa aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajista toi esiin, että yhteistyöhön kannustamisen lisäksi kaivataan konkreettisia toimintaohjeita ja toimenpiteitä.

Tärkeimmäksi keinoksi yhteistyön edesauttamiseksi tulevaisuudessa opettajien vastauksissa nousivat yhteiset tapaamiset. Opettajien mielestä palavereita pitäisi järjestää työajalla muutaman kerran vuodessa. Tapaamisten myötä ohjaajat tulisivat tutummiksi ja näin yhteistyö olisi luontevampaa aloittaa. Kaksi opettajaa ehdotti myös yhteistyöpalaverin järjestämistä toimintakauden alkuun vanhemman, ohjaajan ja opettajan kesken. Myös opettajien vastauksissa ehdotettiin ohjaajan osallistumista oppilashuoltoryhmään ja opettajien kokouksiin niiltä osin kuin ne aamu- ja iltapäivätoimintaa koskevat. Opettajat toivoivat ohjaajilta aktiivisuutta aloitteentekijänä yhteistyössä.

Op. 4: Opettajilla on jo aika paljon tahoja, joiden kanssa heidän pitää olla yhteistyössä ja siksi ajattelisin, että iltapäivätoiminnan ohjaajat voisivat olla aloitteentekijöitä tässä yhteistyössä, jos tarvetta siihen jonkun lapsen kohdalla on.

5.6 Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun yhteistyön hyödyt

Luokittelimme perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välisen yhteistyön hyödyt luokkiin lapsen hyvinvoinnin lisääminen ja kodin kasvatustyön tukeminen. Lapsen hyvinvointiin liittyvät asiat, joissa olisi hyödyllistä tehdä yhteistyötä olivat lapsen erityisen tuen tarve, ongelmakäyttäytyminen ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun yhteisten sääntöjen sekä toimintatapojen kehittäminen. Yleisimmin vastauksista tuli esille lapsen erityisen tuen tarve, jonka hyödyllisyyden toi esiin kaksi kolmasosaa aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajista.

Suurimmassa osassa vastauksia myös opettajat näkivät yhteistyön hyödyttävän kasvatustyön tukemista. Kasvatustyön käsite jakaantui vastauksissa lapsen käyttäytymiseen, kommunikaatioon ja sosiaalisiin suhteisiin.

Opettajien vastauksissa ilmeni, että yhteistyö olisi hyödyllistä myös lastensuojellulisesta näkökulmasta. Osa kyselyyn vastanneista opettajista toi esiin, että lapsen hyvinvoinnin tukeminen edellyttäisi toimintamallien yhtenäistä linjaa erilaissa tilanteissa sekä yhteistä kasvatuskäytäntöä.

6 TUTKIMUKSEN YHTEENVETO

6.1 Tulosten yhteenveto

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoimintaa on tutkittu vähän. Tutkimuksen vähäisyys saattaa johtua siitä, että aamu- ja iltapäivätoiminta jää vakiintuneiden hallintosektoreiden ja hallintorajoja noudattelevien tutkimusintressien väliin. Aamu- ja iltapäivätoiminnan tutkimusta voidaan myös pitää vähempiarvoisena, onhan se ”vain” lasten vapaa-aikaa. (Strandell 2012, 17.)

Opetushallitus on kuitenkin selvittänyt ja arvioinut perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan lainsäädännön toimivuutta, toiminnan laatua ja muutostarpeita. Tutkimuksemme vahvistaa joiltain osin Esa Livosen aiemmin tekemiä johtopäätöksiä. Myös Livosen tutkimuksessa tulivat esiin muun muassa aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välisen tiedonkulun ongelmat, kiire tai aamu- ja iltapäivätoiminnan arvostuksen puute koulun taholta (Livonen 2009, 45-48).

Tutkimuksella selvitimme Turun kaupungin nuorisosiainkeskuksen järjestämän perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välisen yhteistyön tilannetta toiminta-kaudella 2011-2012. Tutkimus osoitti, että yhteistyön toteutumisessa on suuria eroja. Osassa Turun nuorisosiainkeskuksen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan toimipisteistä yhteistyötä koulun kanssa tehdään tiivistä, joissain ei juuri lainkaan.

Yhteistyön sisältö aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välillä jakaantui yleisistä asioista tiedottamiseen ja lapsen hyvinvointia kodin kasvatustyötä tukevaan yhteistyöhön. Yleisistä asioista tiedottaminen oli yleisempää kuin lapsen hyvinvointia ja kasvatustyötä tukeva yhteistyö. Useimmin yhteistyö toteutui lapsen ongelmalliseen käytöksen sekä kokonaisvaltaisen tuen tarpeen yhteydessä.

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välistä yhteistyötä toimintakaudella 2011-2012 tukivat koulun henkilökunnan myönteinen suhtautuminen yhteistyöhön, aktiivisuus, henkilökohtainen kontakti opettajan ja aamu- ja iltapäivätoiminnan välillä, sijainti ja koulunkäynninohjaajan yhteistyötä tukeva rooli.

Myös vanhempien myönteinen suhtautuminen yhteistyöhön, perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan uudet perusteet ja työnantajan tuki edesauttoivat aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välistä yhteistyötä.

Haasteiksi perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välisen yhteistyön toteutumiselle tutkimuksessa tulivat esiin arvostuksen ja tiedon puute koulun henkilökunnan taholta, tiedonsiirtoon liittyvät ongelmat, ajankäytön ongelmat ja ohjaajien ja opettajien välisen kontaktin puute. Yhteistyötä vaikeuttivat myös vanhempien negatiivinen suhtautuminen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun väliseen yhteistyöhön sekä molempien yhteistyötä tekevien osapuolten ajan puute. Lisäksi yhteistyön tekemistä hankaloitti aamu- ja iltapäivätoiminnan usein vaihtuva henkilökunta, ohjaajien koulutustason vaihtelevuus ja oppilaiden haantuminen useisiin aamu- ja iltapäivätoiminnan toimipisteisiin.

Maria Sällilän kehittämishankkeessa Moniammatillisen yhteistyön kehittäminen aamu- ja iltapäivätoiminnassa (2009) tuodaan esille opettajien ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien kontaktin säännöllisyyden kontaktin tärkeys (2009,17). Tutkimuksemme tulokset kertovat, että tämän lisäksi yhteistyötä tukisi jatkossa molemminpuolinen aktiivisuus, tiedotus, yhteistoiminta ja työnantajien tuki. Tärkeä yhteistyötä konkreettisesti edistävänä keino olisi ohjaajien mahdollisuus osallistua oppilashuoltotyöryhmän tapaamisiin.

Lapsen hyvinvoinnin tukeminen edellyttää toimintamallien yhtenäistä linjaa erilaissa tilanteissa sekä yhteistä kasvatuskäytäntöä. Yhteistyön hyödyt näkyvät lapsen hyvinvoinnin ja kodin kasvatustyön tukemisen lisääntymisenä. Lapsen hyvinvointiin liittyvät asiat, joissa olisi hyödyllistä tehdä yhteistyötä olivat tutkimuksemme mukaan lapsen erityisen tuen tarve, ongelmakäyttäytyminen sekä koulussa ja aamu- ja iltapäivätoiminnassa sovellettavien yhteisten sääntöjen sekä toimintatapojen kehittäminen. Yhteistyö olisi hyödyllistä myös lastensuojelullisesta näkökulmasta

Myös Iivonen (2008, 46) tuo tutkimuksessa Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä kasvatustyön tukemisen kehittämiseksi esiin, että aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien ja opetta-

jien olisi tärkeä käydä säännöllisesti yhteistä arvokeskustelua. Näin saataisiin kehitettyä yhteisiä toiminnan linjauksia.

6.2 Kehittämisehdotukset

Olemme kehittäneet tutkimuksesta esiinnoitettujen kehittämistarpeiden ja ehdotusten pohjalta konkreettisia työkaluja, joiden avulla yhteistyötä Turun kaupungin nuorisosiainkeskuksen järjestämän perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun voitaisiin jatkossa kehittää. Toivomme, että tutkimustulokset herättävät lukijassa ajatuksia, joita me tutkijat emme tulleet ajatelleeksi ja näin tuottavat lisää välineitä kehittämistyöhön.

Kyselyymme vastanneet aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajat toivat esiin, että opettajat eivät aina arvosta aamu- ja iltapäivätoimintaa. Arvostuksen lisäämiseksi opettajien tulisi saada riittävästi tietoa aamu- ja iltapäivätoiminnasta. Aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011 ja perusopetuksen opetussuunnitelman uudistus ovat jo omalta osaltaan lisänneet aamu- ja iltapäivätoiminnan arvostusta opettajien silmissä. Konkreettisenä ehdotuksena tiedon lisäämiseksi esitämme yhtenäisen aamu- ja iltapäivätoimintaa esittelevän PowerPoint -esityksen tekemistä, jonka ohjaajat esittäisivät kouluun tutustumispäivänä opettajille ja vanhemmille. Näin sekä opettajat että lasten vanhemmat saisivat paremman käsityksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta. Tiedon lisäksi opettajat ja vanhemmat voisivat herätä näkemään aamu- ja iltapäivätoiminnan tärkeän mahdollisuuden lapsen kasvun tukijana jo ennen kouluvuoden alkua.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajia tulisi tukea ja rohkaista vielä aktiivisempaan ja aloitteellisempaan työskentelyyn yhteistyössä opettajien kanssa. Kannustamisen lisäksi aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajat tarvitsisivat konkreettisia välineitä yhteistyön kehittämiseksi. Aamu- ja iltapäivätoiminnasta pitäisi tiedottaa säännöllisesti toimittamalla kouluhin aamu- ja iltapäivätoiminnan kuukausitiedote. Aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien ja opettajien tulisi tavata säännöllisesti kouluvuoden aikana. Esittäytyminen koulun henkilökunnalle voisi tapahtua epävirallisesti kauden alussa jo ennen varsinaista yhteistyön tarvetta. Jo aloitettu kontakti helpottaisi yhteydenottoa puolin ja toisin esimerkiksi, kun

aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuvan koululaisen tilanne vaatisi yhteisten toimintamallien pohtimista.

Koulun ja aamu- ja iltapäivätoiminnan tiedonsiirtoon vaaditaan huoltajan suostumus kirjallisena. Tiedonsiirron helpottamiseksi ehdotamme laadittavaksi nuorisoasiainkeskuksen virallista tiedonsiirron lomakepohjaa. Valmiissa asiakirjassa, jolla huoltajan suostumus tietojen siirtämiseen opettajan ja aamu- ja iltapäivätoiminnan välillä vahvistetaan, olisi tarvittavat tiedot ja kohta huoltajan allekirjoitukselle. Epämääräiset ja toimipistekohtaiset lappuset eivät herätä luottamusta tai arvostusta vanhemmissa ja opettajissa.

Parhaimmillaan koulunkäynninohjaajan työskentely aamu- ja iltapäivätoiminnassa on moniammatillista yhteistyötä tukeva voimavara. Epäselvyys oikeudesta tiedonsiirtoon koulun ja iltapäivätoiminnan välillä voi kuitenkin hankaloittaa moniammatillisen yhteistyön toteutumista. Koulunkäynninohjaajan oikeuksista keskustella lapsen koulupäivän tapahtumista aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien kanssa tulisi ohjeistaa kaikkia osa-puolia selkeämmin.

6.3 Tutkimuksen arviointi

Me tutkimuksen tekijät olemme työskennelleet useampia vuosia ohjaajana Turun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen järjestämässä perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnassa. Meille on syntynyt näkemys moniammatillisen yhteistyön kehittämistarpeista. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli luoda pohjaa kehittämistyölle. Mielestämme tulevaisuutta ei voi luoda ilman nykyisyyden tunteista. Olemme kiinnostuneita perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välisen yhteistyön paikallisesta toteutumisesta. Esa Iivonen on aikaisemmin selvittänyt aamu- ja iltapäivätoiminnan toteutumista yleisesti ja valtakunnallisesti. Tutkimuksemme lähestyi aihetta paikallisesta ja moniammatillisesta näkökulmasta.

Tutkimuksellamme selvitimme Turun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen järjestämän perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun yhteistyön nykytilaa. Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena. Kysely toimitettiin opettajille, joi-

den oppilaita osallistuu nuorisoasiainkeskuksen järjestämään perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoimintaan sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan vastuuohjaajille. Avoimilla kysymyksillä kartoitimme yhteistyön nykytilan lisäksi yhteistyötä tukevia sekä haittaavia tekijöitä. Lisäksi selvitimme, millaisissa asioissa yhteistyö vastaajien mielestä on hyödyllistä ja miten moniammatillisen yhteistyön toteutumista voitaisiin jatkossa tukea. Analysoimme vastukset laadullisella sisällönanalyysilla.

Onnistuimme muotoilemaan kyselyn sellaiseen muotoon, että saimme hyvin vastaukset tutkimuskysymyksiimme. Tutkimustulosten perusteella tuotimme konkreettisia työkaluja, joiden avulla koulun ja perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan välistä yhteistyötä voitaisiin jatkossa kehittää. Tutkimustulosta yhteistyöstä ei voi yleistää koskemaan koko Turun aluetta, koska tutkimusjoukko on vain pieni osa työntekijöiden kokonaismäärästä. Tuloksia voidaan pitää kuitenkin suuntaa-antavina. Jatkotutkimukseksi ehdotamme, että koulunkäynninohjaajan roolin mahdollisuuksista moniammatillisen yhteistyön kehittäjänä aamu- ja iltapäivätoiminnassa tutkittaisiin tarkemmin.

Kyselyn vastaajat ilmaisivat kiinnostuksensa tutkimustuloksia kohtaan. Toivomme, että tieto siitä millaisin keinoin yhteistyötä voi tehdä herättää esimiestason, opettajien ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien kiinnostuksen oman työotteen arvioimiseen ja kehittämiseen.

LÄHTEET

- Aamu- ja iltapäivätoiminnan lainsäädännön toimivuus, toiminnan laatu ja muutostarpeet. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä. 2009. Helsinki: Opetusministeriö.
- Freeman, M. 2000. The impact of individual philosophies of teamwork on multi-professional practice and the implications for education. *Journal of international care* 3/2000.
- Enorssi 2012. Viitattu 3.10.2012 <http://www.enorssi.fi/ops-ja-oppilaan-tuki/oppilashuolto/oppilashuolto-oppilashuoltoryhma>
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Hakala J. T. 2008. Uusi graduopas. Helsinki: Gaudeamus.
- Heino, L.; Laine, S. & Pärnä, K. 2010. Teoksessa Törrönen, M. & Pärnä, K. (toim.) Voimaannuttavat suhteet perhekuntoutuksessa. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto.
- Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2000. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Iivonen, E. 2009. Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan laatu ja muutostarpeet. Opetusministeriö.
- Isoherranen, K.; Nurminen, R. & Rekola L. 2008. Enemmän yhdessä – moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY.
- Isoherranen, K. 2005. Moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY.
- Kontio, M. 2010. Moniammatillinen yhteistyö. Oulu: Tukeva-hanke.
- Koivula, P. 2006. Erityisoppilaat aamu- ja iltapäivätoiminnassa. Teoksessa Rajala, R. (toim.), Lapsen parhaaksi – tukea ja laatua aamu- ja iltapäivätoimintaan. Helsinki: Opetushallitus.
- Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta 2012. Viitattu 27.10.2012. <http://www.apip.fi/>
- Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta 2012. Viitattu 28.12.2012. <http://www.apip.fi/index.php?id=244>
- Koululaisten toimintaverkko 2012. Viitattu 25.10.2012. http://www.koululaistentoimintaverkko.fi/?page_id=1331
- Kumpulainen K.; Krokfors L.; Lipponen L.; Tissari V.; Hilppö J. & Rajala A. 2010. Oppimisen sillat – kohti osallistavia oppimisympäristöjä. Helsinki: Yliopistopaino.
- Kylmä J. & Juvakka T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita.
- Laitinen, K. 2006. Oppilashuolto. Teoksessa Rajala, R. (toim.), Lapsen parhaaksi – tukea ja laatua aamu- ja iltapäivätoimintaan. Helsinki: Opetushallitus.
- Lastensuojelulaki 2012, 25 §.
- Latvala, E. & Vanhanen-Nuutinen, L. 2001. Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi – sisällönanalyysi. Teoksessa Janhonen, S & Nikkonen, M. (toim.) Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Opetushallitus 2012. Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun kerhotoiminnan laatuksikriteerit. Helsinki: Opetushallitus.

- Opetushallitus 2012. Viitattu 27.10.2012.
http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/ohjeita_koulutuksen_jarjestamiseen/aamu_ja_iltapaivatoiminnan_jarjestaminen/kehittamisverkosto
- Opetusministeriö 2011. Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet. Helsinki: Opetusministeriö.
- Opetusministeriö 2006. Selvitys eduskunnan sivistysvaliokunnalle aamu- ja iltapäivätoiminnan laajuuden, laadun sekä palvelutarjonnan monipuolisuuden kehittymisestä sekä lain vaikutuksista palvelun rahoitukseen ja hintaan. Helsinki: Opetusministeriö.
- Parkkinen, H. 2006. Aamu- ja iltapäivätoiminta Suomessa. Teoksessa Rajala, R. (toim.), Lapsen parhaaksi – tukea ja laatua aamu- ja iltapäivätoimintaan. Helsinki: Opetushallitus.
- Payne, M. 2000. Teamwork in multiprofessional care. Basingstone: Palgrave.
- Rajala, R. 2007. Erityistä tukea tarvitsevat oppilaat aamu- ja iltapäivätoiminnassa. Helsinki: Opetushallitus.
- Rajala, R. 2009. Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta – Koordinaattorin opas. Helsinki: Opetushallitus.
- Seikkula, J. & Arnkil, T. 2005 Dialoginen verkostotyö. Helsinki: Tammi.
- Sosiaaliportti 2012. Viitattu 30.10.2012. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluntarve/lastensuojeluilmoitus/>
- Strandell, H. 2012. Lapset iltapäivätoiminnassa. Helsinki: Gaudeamus.
- Suomen kuntaliitto 2012. Viitattu 18.10.2012.
<http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/uutisia/2011/Sivut/Aamu--ja-iltap%C3%A4iv%C3%A4toiminnan-uudistetut-perusteet-voimaan-1.8.2011.aspx>
- Sällilä, M. 2009. Moniammatillisen yhteistyön kehittäminen aamu- ja iltapäivätoiminnassa. Tampereen yliopisto. Kehittämishanke.
- Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2006. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Turun kaupunki 2011. Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma 2011.
- Turun kaupunki 2012. Viitattu 2.10.2012. <http://www.turku.fi/ippe>
- Turun kaupunki 2012. Viitattu 3.11.2012.
<http://www.turku.fi/Public/default.aspx?app=40&nodeid=23>
- Uoti, A. 2006. Aamu- ja iltapäivätoiminta Suomessa. Teoksessa Rajala, R. (toim.), Lapsen parhaaksi – tukea ja laatua aamu- ja iltapäivätoimintaan. Helsinki: Opetushallitus.
- Vehkalahti, K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Tammi.
- Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun moniammatillinen yhteistyö

Tervetuloa vastaamaan kyselyymme perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välisestä moniammatillisesta yhteistyöstä. Toivomme, että vastaat mahdollisimman moneen kysymykseen. Näin saamme kaikki parhaan mahdollisen hyödyn kyselystä.

Kiitos vastauksistasi etukäteen!

PERUSTIEDOT

1. Kuinka monta toimintakautta olet työskennellyt aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajana nykyisessä toimipaikassasi?
2. Kuinka monta nuorisotoimen palkkaamaa aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajaa työskentelee toimipaikassasi?
3. Mitä muuta henkilökuntaa työskentelee toimipaikassasi? (Esim. siviilipalvelusmies, koulunkäynninohjaaja.)
4. Mikä on koulutuksesi?
5. Kuinka monta lasta toimipisteessänne on kirjoilla tällä hetkellä?
6. Sijaitseeko toimipisteenne koulun yhteydessä?
7. Kuinka monesta eri koulusta toimintaanne osallistuvat lapset tulevat?
8. Onko toiminnassa mukana erityisopetuksen piirissä olevia lapsia? Kuinka monta?

PERUSOPETUKSEN AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINNAN PERUSTEET

Opetushallitus määritteli perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan uudet perusteet 1.8.2011.

9. Oletko tutustunut uusiin perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteisiin?

- En ole tutustunut lainkaan
- Olen selaillut pintapuolisesti
- Olen lukenut melko huolellisesti
- Olen lukenut perusteellisesti

10. Mitkä asiat uusissa perusteissa ovat muuttaneet aamu- ja iltapäivätoiminnan toteuttamista verrattuna entiseen?

11. Miten uudet perusteet ovat vaikuttaneet toiminnan toteuttamiseen?

MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ

12. Määrittele omin sanoin termi MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ.

13. Kuinka usein tiedotatte opettajaa aamu- ja iltapäivätoimintaan liittyvissä yleisissä (toiminta, tapahtumat, poikkeusaikataulut yms.) asioissa?

- Viikottain
- Kuukausittain
- Harvemmin

14. Mitä yleisiä asioita tiedotatte opettajalle?

15. Millä tavoin tiedotatte? (sähköpostitse, puhelimitse, kasvatusten yms.)

16. Kuinka usein ohjaajat ovat olleet yhteydessä opettajaan tai muuhun lapsen kanssa koulussa työskentelevään ammattilaiseen toimintakaudella 2011–2012 koulun ja kodin kasvatustyön tukemiseen ja lapsen hyvinvointiin liittyvässä asiassa?

- Kerran viikossa tai useammin
- Kerran kuukaudessa tai useammin
- Harvemmin, kuin kerran kuukaudessa
- Kerran pari vuodessa
- Ei lainkaan

17. Keneen olette olleet yhteydessä?

18. Millaisissa asioissa olette olleet yhteydessä?

19. Millaisissa asioissa mielestäsi yhteistyö koulun kanssa on/olisi lapsen hyvinvoinnin kannalta hyödyllistä?

20. Jos olette olleet yhteydessä kouluun lapsen kasvuun ja hyvinvointiin liittyvässä asiassa, millaista vastakaikua olette saaneet koulun henkilökunnalta?

21. Ovatko huoltajat olleet tietoisia yhteistyöstä aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välillä?

22. Mitä mieltä huoltajat ovat olleet yhteistyöstä?

23. Mikäli toimipisteessänne työskentelee koulunkäynninohjaaja, minkälaisena näette hänen asemansa ja roolinsa yhteistyön toteutumisen kannalta?

- Yhteistyötä tukevat asiat:
- Yhteistyötä haittaavat asiat:

24. Aloitteentekijöinä yhteistyössä ovat olleet:

- Aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaaja
- Opettaja
- Huoltaja
- Joku muu, kuka?

25. Millaiseksi koet yhteistyön koulun kanssa tällä hetkellä?

26. Mitkä asiat ovat tällä toimintakaudella tukeneet moniammatillisen yhteistyön toteutumista aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välillä?

- Aamu- ja iltapäivätoiminnan puolelta:
- Koulun puolelta:
- Työnantajan puolelta:

27. Mitkä asiat ovat tällä toimintakaudella vaikeuttaneet moniammatillisen yhteistyön toteutumista aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välillä?

- Aamu- ja iltapäivätoiminnan puolelta:
- Koulun puolelta:
- Työnantajan puolelta:

28. Minkälaisia kehitysehdotuksia sinulla on moniammatillisen yhteistyön parantamiseksi aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välillä?

- Aamu- ja iltapäivätoiminnan puolella:
- Koulun puolella:
- Työnantajan puolella:

29. Mitä muita ajatuksia haluaisit tuoda esiin moniammatillisesta yhteistyöstä aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välillä?

30. Onko sinulla kommentteja ja palautetta tutkimuksen tekijöille?

31. Vastasitko kyselyyn yksin vai yhteistyössä muiden työntekijöiden kanssa?

- Yksin
- Yhdessä muiden työntekijöiden kanssa

Koulun ja perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan moniammatillinen yhteistyö

Tervetuloa vastaamaan kyselyymme koulun ja perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan moniammatillisesta yhteistyöstä. Toivomme, että vastaat mahdollisimman moneen kysymykseen. Näin saamme kaikki parhaan mahdollisen hyödyn kyselystä.

Kiitos vastauksistasi jo etukäteen!

PERUSTIEDOT

1. Kuinka kauan olet työskennellyt opettajana nykyisessä toimipaikassasi?
2. Kuinka monta oppilasta on luokassasi tällä hetkellä?
3. Onko luokassasi lapsia joille on tehty henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma?
4. Järjestetäänkö koulun tiloissa aamu- ja iltapäivätoimintaa?

PERUSOPETUKSEN AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINNAN PERUSTEET

Opetushallitus määritteli perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan uudet perusteet 1.8. 2011. Perusopetuslaki määrittelee yhteistyötä mm. seuraavasti:

”Aamu- ja iltapäivätoiminta ja perusopetus toimivat yhteistyössä ja kehittävät paikalliseen yhteistyöhön sopivia rakenteita ja toimintatapoja. Aamu- iltapäivätoiminta yhdessä oppilashuollon palveluita tuottavan henkilöstön kanssa tukee lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja koulunkäyntiä.

Yhteisen päämäärän tulee näkyä myös yksittäistä lasta koskevien asioiden hoidossa, tiedonsiirrossa ja aamu- ja iltapäivätoiminnan henkilöstön osallistumisessa tarpeen mukaan lasta koskeviin neuvotteluihin huoltajien luvalla. Avoin ja luottamuksellinen vuorovaikutus luo pohjan hyvälle yhteistyölle ja tiedottamiselle.”

5. Oletko tutustunut perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteisiin?

- En ole tutustunut lainkaan
- Olen tutustunut jonkun verran
- Olen tutustunut huolellisesti

6. Mistä olet saanut tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan uusista perusteista?

KOULUN JA PERUSOPETUKSEN AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINNAN MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ

7. Kuinka usein tiedostat aamu- ja iltapäivätoimintaa yleisissä koulun toimintaan liittyvissä asioissa?

- Viikoittain
- Kuukausittain
- Harvemmin

8. Millaisista yleisistä asioista tiedostat aamu- ja iltapäivätoimintaa?

9. Millä tavoin tiedostat? (sähköpostitse, puhelimitse, kasvotusten yms.)

10. Kuinka usein olet ollut yhteydessä aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajaan lukuvuonna 2011-2012 lapsen hyvinvointiin ja kasvatustyön tukemiseen liittyvässä asiassa?

- Kerran viikossa tai useammin

- Kerran kuukaudessa tai useammin
- Harvemmin, kuin kerran kuukaudessa
- Kerran pari vuodessa
- Ei lainkaan

11. Millaisissa kasvatustyön tukemiseen ja lapsen hyvinvointiin liittyvissä asioissa olette olleet yhteydessä aamu- ja iltapäivätoimintaan?

12. Millaisissa asioissa mielestäsi yhteistyö aamu- ja iltapäivätoiminnan kanssa on/olisi lapsen hyvinvoinnin kannalta hyödyllistä?

13. Millaiseksi koet yhteistyön aamu- ja iltapäivätoiminnan kanssa tällä hetkellä?

14. Jos olet ollut yhteydessä aamu- ja iltapäivätoimintaan lapsen kasvuun ja hyvinvointiin liittyvässä asiassa, millaista vastakaikua olet saanut aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajilta?

15. Mitä mieltä huoltajat ovat olleet yhteistyöstä koulun ja aamu- ja iltapäivätoiminnan välillä?

16. Yhteistyössä aloitteentekijänä on ollut:

- Opettaja
- Aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaaja
- Huoltaja
- Joku muu, kuka

17. Työskenteleekö luokkanne koulunkäynninohjaaja myös iltapäivätoiminnassa?

- Kyllä
- Ei
- Luokallani ei työskentele koulunkäynninohjaaja

18. Jos luokassa työskentelevä koulunkäynninohjaaja työskentelee myös aamu- ja iltapäivätoiminnassa, minkälaisena näet hänen asemansa ja roolinsa koulun ja aamu- ja iltapäivätoiminnan yhteistyön toteutumisen kannalta?

19. Mitkä asiat mielestäsi tukevat koulun ja aamu- ja iltapäivätoiminnan yhteistyön toteutumista tällä hetkellä?

- Koulun puolelta
- Aamu- ja iltapäivätoiminnan puolelta

20. Mitkä asiat mielestäsi vaikeuttavat koulun ja aamu- ja iltapäivätoiminnan yhteistyön toteutumista?

- Koulun puolelta
- Aamu- ja iltapäivätoiminnan puolelta

21. Millä keinoin yhteistyötä voisi mielestäsi parantaa?

22. Mitä muita ajatuksia haluaisit tuoda esiin moniammatillisesta yhteistyöstä aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välillä?

23. Onko sinulla kommentteja ja palautetta tutkimuksen tekijöille?

Hei!

Olemme kaksi Turun ammattikorkeakoulussa sosionomiopintoja suorittavaa opiskelijaa. Opintoihimme kuuluu opinnäytetyön tekeminen. Opinnäytetyömme aihe on *perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välinen yhteistyö*. Aihe on tärkeä ja ajankohtainen, koska yhteistyötä edellytetään perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan vuonna 2011 voimaanastuneissa perusteissa.

Toteutamme opinnäytetyömme toimittamalla Turun nuorisosiainkeskuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan vastuuhjaajille eli Teille ja opettajille kyselyn, jonka avulla selvitämme yhteistyön tämän hetkistä tilannetta ja tulevaisuuden toiveita. Olette avainasemassa opinnäytetyömme onnistumisen kannalta ja samalla saatte arvokkaan mahdollisuuden olla mukana kehittämässä omaa työtänne!

Teillä on mahdollisuus vastata kyselyyn viikon 22 loppuun saakka. Lähetämme kyselyn teille myös tulostettavana versiona ja toivomme, että käynte kyselyä läpi toimipisteessänne työskentelevien muiden ohjaajien kanssa. Näin saamme kaikkien ohjaajien ammatilliset näkemykset kuuluviin.

Mikäli teillä on kysyttävää, älkää epäröikö ottaa yhteyttä sähköpostitse.

Hertta.askinen@students.turkuamk.fi

Paivi.lakkala@students.turkuamk.fi

Kiitos vastauksistanne jo etukäteen!

Aurinkoista kesää toivottaen:

Hertta Askinen ja Päivi Lakkala

Hei!

Olemme kaksi Turun ammattikorkeakoulussa sosionomiopintoja suorittavaa opiskelijaa. Opintoihimme kuuluu opinnäytetyön tekeminen. Opinnäytetyömme aihe on *Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun välinen moniammatillinen yhteistyö*. Aihe on tärkeä ja ajankohtainen, koska yhteistyötä edellytetään perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan vuonna 2011 voimaanastuneissa perusteissa.

Toteutamme opinnäytetyömme toimittamalla kyselyn teille opettajille, joiden oppilaita osallistuu Turun nuorisosiainkeskuksen järjestämään aamu- ja iltapäivätoimintaan sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan vastuuhjaajille. Kyselyn avulla selvitämme yhteistyön tämän hetkistä tilannetta ja kehittämistarpeita.

Olette avainasemassa opinnäytetyömme onnistumisen kannalta ja samalla saatte arvokkaan mahdollisuuden olla mukana kehittämässä moniammatillista yhteistyötä. Teillä on mahdollisuus vastata kyselyyn viikon 22 loppuun saakka. Tutkimuslupa on saatu perusopetuksen tulosaluejohtaja Outi Rinteeltä.

Mikäli teillä on kysyttävää, älkää epäröikö ottaa yhteyttä sähköpostitse.

Hertta.askinen@students.turkuamk.fi

Paivi.lakkala@students.turkuamk.fi

Kiitos vastauksistanne jo etukäteen!

Aurinkoista kesää toivottaen:

Hertta Askinen ja Päivi Lakkala

LIITE 4

LIITE 5

Tutkimuksen aikataulu	
Marraskuu	Ideointipalaveri tutkimuksen aiheesta työntilaaajan kanssa
Joulukuu	Tutkimuksen aiheen valmistelu esitettäväksi työntilaaajalle ja Turun ammattikorkeakoululle
Tammikuu	Sopimus tutkimuksen tekemisestä Turun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen kanssa
Helmikuu	Valmistelu ideaseminaariin ja SEMINAARI 1: ideaseminaari
	Tapaaminen ohjaavan opettajan kanssa
	Tutkimuksen aiheen päättäminen
	Ohjaava opettaja hyväksyy aiheen
	Tutkimuksen tekemisen aloittaminen
Maaliskuu	SEMINAARI 2: Tutkimussuunnitelma
	Tietoperustan kerääminen ja tapaaminen aamu- ja iltapäivätoiminnan koordinaattorin kanssa (Aihe: Aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen Turussa.)
	Tutkimusmenetelmästä päättäminen ja menetelmän opiskelu
	Ohjaava opettaja ja yliopettaja hyväksyvät tutkimuksen aiheen
Huhtikuu	SEMINAARI 3. Tietoperustan esittäminen
	Kyselyrunгон valmistaminen ja sen hyväksyminen työn tilaajalla sekä ohjaavalla opettajalla
	Webropol-ohjelman opiskelu
	Tutkimuksen aiheen esittely aamu- ja iltapäivätoiminnan vastuuohjaajille
Toukokuu	Kyselyn lähettäminen Webropol-ohjelmalla
	Muistutus kyselystä vastaajille
	Tietoperustan hankinta
Kesäkuu	Tietoperustan hankinta
Heinäkuu	Tietoperustan hankinta
	Kerätyn kyselyaineiston analysointi
Elokuu	Tietoperustan hankinta
	Kerätyn kyselyaineiston analysointi
	Tulokset
Lokakuu	SEMINAARI 4: Tulosseminaari
	Tutkimuksen viimeistely
Marraskuu	Tutkimuksen palautus
	SEMINAARI 5: Valmiin tutkimuksen esittely